

6

1

Berättelse från Finlands delegation i Europarådet

Om verksamheten i den parlamentariska församlingen 2016

0

#NoHateNoFear

BERÄTTELSE FRÅN FINLANDS DELEGATION I EUROPARÅDET

*om verksamheten i den parlamentariska
församlingen 2016*

Parlamentariska församlingens session i Strasbourg 2016

första delsessionen	25–29.1.2016
andra delsessionen	18–22.4.2016
tredje delsessionen	20–24.6.2016
fjärde delsessionen	10–14.10.2016

Ständiga utskottets sammanträden

Paris	4.3.2016
Tallinn	27.5.2016
Nikosia	25.11.2016

Grafisk formgivning av omslaget: EDITA

Omslagsfoto: © Council of Europe

Lanseringen av #NoHateNoFear -kampanjen under
den parlamentariska församlingens delsession den 20 juni 2016.

ISSN 0788-0073

EDITA PRIMA OY, HELSINGFORS 2017

Finlands delegation i Europarådet

TILL RIKSDAGEN

I enlighet med 4 § i lagen den 28 april 1989 om Finlands delegation i Europarådet överlämnar Finlands delegation i Europarådet värdsamt till riksdagen sin berättelse om den parlamentariska församlingens verksamhet under sessionen 2016.

Helsingfors den 10 februari 2017

På delegationens vägnar:

Maria Guzenina

Gunilla Carlander

Innehåll

1	Sammanfattning	7
2	Den finländska delegationens egen verksamhet	9
3	Församlingens rapporter	11
3.1	Villkor för deltagande i församlingen.....	11
3.2	Rättsstatsprincipen.....	12
3.3	Åtgärder mot terrorism.....	14
3.4	Yttrandefrihet och öppenhet.....	17
3.5	Flyktingkrisen ur ett människorättsperspektiv	18
3.6	Kvinnorna och jämställdheten.....	21
3.7	Barn och välbefinnande	23
3.8	Idrott och kultur	25
4	Uppföljning av medlemsförpliktelserna och åtagandena	27
4.1	Allmänt.....	27
4.2	Valövervakning.....	28
4.3	Azerbajdzjan	30
4.4	Serbien.....	31
4.5	Turkiet.....	31
4.6	Ukraina.....	33
4.7	Ryssland.....	35
5	Församlingens externa relationer.....	37
5.1	Demokratipartnerskap	37
5.2	Vitryssland.....	39
5.3	Kosovo	39
5.4	Internationella organisationer	40

Bilagor:

1	Finlands delegation i Europarådet.....	42
2	Representation i utskott	43
3	Dokument godkända av den parlamentariska församlingen 2016.....	45
3.1	Resolutioner.....	45
3.2	Rekommendationer	47
3.3	Yttranden.....	47
4	Europarådets parlamentariska församlings gästtalare 2016	48
5	Europarådets medlemsstater	49

Sammanfattning

Europarådet är en värdegemenskap. Deltagandet i organisationen grundar sig på gemensamma värden och principer. Den parlamentariska församlingen övervakar att medlemmarna agerar i linje med de gemensamt överenskomna värdena. Avvikelse kan få följdverkningar och i extrema fall leda till sanktioner. Villkoren grundar sig också på att församlingen har en viktig roll bland annat i valet av rådets generalsekreterare och ledamöterna i Europadomstolen. Beslutet att begränsa den ryska delegationens deltagande i församlingen utlöste en debatt om vilka sanktioner parlamentarikerna kan påföras. Församlingen har också uttryckt ett ställningstagande angående parlamentarikernas immunitet. Immunitet innebär inte strafflöshet, och i rapporten föreslås att immuniteten inte ska gälla i samband med hatretorik och anstiftan till våld. Ståndpunkten är dock inte oproblematiserad.

När medlemsländerna anslöt sig till Europarådet förband de sig att tillförsäkra var och en som befinner sig inom deras jurisdiktion de friheter och rättigheter som slagits fast i Europakonventionen. Församlingen bevakar hur dessa friheter och rättigheter respekteras i varje medlemsland. Bevakningen sker också på tematiska grunder.

Församlingen är ett viktigt internationellt forum, vars ställningstaganden har betydelse såväl i medlemsländerna som i ett vidare sammanhang. Under året höll en rad prominenta personer anföranden i plenum, däribland Frankrikes president François Hollande, ordföranden för Europeiska kommissionen Jean-Claude Juncker, Tysklands utrikesminister Frank-Walter Steinmeier och Turkiets tidigare statsminister Ahmet Davutoğlu. Församlingsmedlemmarna hade tillfälle att fritt ställa frågor till samtliga gästande talare.

Under 2016 behandlade församlingen bland annat rättsväsendets oavhängighet, administrativt frihetsberövande, villkoren för fria icke-statliga organisationer och människorättsförsvarens rättigheter. Rapporten om restriktioner för icke-statliga organisationer i Europa anknyter till det

aktuella läget i Azerbajdzjan, Ryssland, Ungern och Turkiet. Utvecklingen är oroväckande och strider mot Europarådets grundläggande värderingar. I rapporten konstateras att föreningsfriheten tillkommer var och en och att inskränkningar av den äventyrar det fria samhället.

De många terrordåden i medlemsländerna har väckt oro angående ländernas beredskap att förhindra attacker och möta den rädsla som präglar samhällsklimatet. Frukten och hat går hand i hand, ger varandra näring och skapar lätt en ond cirkel. Församlingen lanserade under året kampanjen #NoHateNoFear, som ska ge en kraftig signal om att terrorbekämpningen inte får skapa utrymme för rädsla och hat. Terroristerna vill försvaga våra samhällen och de grundläggande principer samhällena vilar på. Församlingen vill därför erinra om att terrorismen måste fördömas med kraft, men att terrorbekämpningen inte får leda till en försvagning av de mänskliga rättigheterna, rättsstatsprincipen eller demokratin.

Samhället ställs inför nya utmaningar och gränserna för yttrandefriheten provas allt oftare. När klimatet hårdnar blir det allt vanligare med hatretorik, och anonymiteten på webben gör det svårt att ta reda på vem eller vilka som ligger bakom. Församlingen har under verksamhetsåret påmint medlemsländerna om hur viktig yttrandefriheten är, men också om dess begränsningar. Allmänheten har rätt att klaga över upplevda orättvisor och kräva större öppenhet. De avslöjanden som möjliggjorts genom webben uppmuntras och medlemsländerna uppmanas skydda visselblåsare, dvs. personer som avslöjar missförhållanden i samhället. Under året behandlades också lobbning och immaterialrättsliga frågor. Vidare framhöll församlingen kulturens betydelse för den sociala kohesionen och respekten för de mänskliga värdena.

Flyktingkrisen, som kulminerade i slutet av 2015, och i synnerhet dess följder ur ett människorättsperspektiv debatterades i församlingen under hela året. Medlemsländernas radikala beslut

att stänga gränserna, och de överlånga behandlingstiderna för asylansökningar försätter dem som ansöker om internationellt skydd i en ytterst sårbar ställning. Medlemsländerna är skyldiga att hjälpa nödlidande och ingripa mot allt slags missbruk, däribland människosmuggling. Det sker bäst i samarbete, utifrån gemensamma regler och genom fördelning av bördan. Med hänsyn till de mänskliga rättigheterna är avtalet mellan EU och Turkiet inte den bästa tänkbara lösningen, även om det minskat flyktingströmmen till Europa. Situationen för de ensamkommande asylsökande är likaså ohållbar.

Väldet mot kvinnor har i flera års tid utgjort ett av församlingens spetsteman, men ämnet fick under året särskild uppmärksamhet till följd av massantastningen i Köln, Hamburg och på andra orter på nyårsaftonen. Församlingen kräver en grundlig undersökning av händelserna men påminner samtidigt om att det i många medlemsländer fortfarande är vanligt att kvinnor utsätts för våld. Frågan måste därför ständigt aktualiseras och det är av vikt att Istanbulkonventionen omsätts i praktisk handling. Under året behandlades också en rapport om kvinnors politiska deltagande.

Likaså fick barnens rättigheter stor synlighet under verksamhetsåret. Den ökande ojämlikheten påverkar i synnerhet barnen, och medlemsländerna måste därför säkerställa att alla barn har jämlika möjligheter att klara sig i livet. Utslagning och orättvis behandling i unga år tenderar att hänga kvar också i vuxen ålder. Det kan leda till att det uppstår en hel generation av utsatta människor. Därför måste barnvänlighet och barnets bästa alltid sättas i centrum. Församlingen har också debatterat frågor kring folkhälsa och välfärd.

Församlingens granskningsutskott har i uppgift att bedöma hur medlemsländerna uppfyller sina medlemsåtaganden. Utskottet inrättades 1997 och har gjort upp rapporter om samtliga länder som anslutit sig till Europarådet sedan 1990. Av dem är Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Moldavien, Ryssland, Serbien och Ukraina fortfarande på granskningslistan medan Bulgarien, Makedonien, Montenegro och Turkiet är föremål för mindre omfattande granskning (s.k. post-monitoring). I juni godkände dessutom presidiet ett initiativ som ålägger utskottet att utarbeta en rapport om de demokratiska institutionerna i Polen.

Ryssland lämnade inte in sina fullmakter för sessionen i januari och deltog följaktligen inte i församlingens arbete under året. Rysslands beslut är en protest mot församlingens beslut att till följd av annekteringen av Krim begränsa den ryska delegationens behörigheter. Trots det anser granskningsutskottet att Ryssland fortsatt ska finnas upptaget på arbetslistan och utskottet har ett flertal gånger diskuterat relationerna till landet.

Också läget i Ukraina har diskuterats vid åtskilliga sessioner. Församlingen har upprepade gånger fördömt Rysslands agerande i Krim och östra Ukraina, och har uppmanat samtliga parter att respektera folkrätten och Minskavtalet. För Ukrainas del betyder det bland annat insatser mot korruption och strukturella reformer särskilt inom rättsväsendet.

Under året utvecklades läget i Turkiet i en oroväckande riktning. Såväl landets statsminister som utrikesminister talade i församlingen. Vid sessionen i juni behandlades Turkiet med anledning av en rapport som analyserade säkerhetsläget och följderna av flyktingkrisen och terrorhotet. Församlingen ser med oro på de ökande inskränkningarna av yttrandefriheten och mötesfriheten, rättsväsendets krympande oberoende och våldsdåden mot kurder. Att Turkiet lyft immuniteten för parlamentariker utgör likaså ett problem. Statskuppsförsöket i juli och de turkiska myndigheternas kraftiga motattacker lyfte debatten till en ny nivå. Europarådets högsta ledning samt flera delegationer från församlingen har besökt landet åtskilliga gånger efter händelserna. Det främsta budskapet har varit att Turkiet har all rätt att utreda vad som hänt och att bestraffa dem som begått brott, men att alla åtgärder måste vara i linje med Europarådets grundläggande värderingar.

Under 2016 samlades församlingen till fyra sessioner, medan ständiga utskottet sammanträdde tre gånger. Medlemmarna behandlade 60 rapporter och antog 56 resolutioner, 12 rekommendationer riktade till ministerkommittén och tre yttranden om avtalstexter. Vid sessionerna hölls 344 omröstningar. Församlingens åtta utskott sammanträdde 70 gånger.

Europarådets budget för 2016 uppgick till totalt 326 miljoner euro (327 miljoner euro 2017). Församlingens andel av beloppet var cirka 17,5 miljoner euro. Budgeten görs upp för två år i taget och är bunden till en nominell nolltillväxt.

Finlands delegation

Finlands delegation hade samma sammansättning som året innan (bilaga 1). Delegationens ordförande *Maria Guzenina* (sd) var vice ordförande i såväl församlingen som politiska utskottet. Hon förde ordet vid ett flertal sessioner och utskottsmöten.

Ledamot *Susanna Huovinen* (sd) bereder en rapport om integration av flyktingar. I beredningen ingår åtskilliga hearingar och besök i medlemsländerna. Som ett led i arbetet ordnade *Huovinen* ett diskussionsmöte i riksdagen den 27 oktober 2016. Syftet var att närmare studera den finländska integrationspraxisen och lyfta fram goda exempel som möjligen kunde tas upp i rapporten. I debatten deltog integrationsexperten och representanter för myndigheterna och frivilligorganisationerna. Inledande anföranden hölls av Sonja Hämäläinen, migrationsdirektör vid arbets- och näringsministeriet, Ilkka Haahtela, chef för migrations- och sysselsättningsärenden, Helsingfors stad, och Kristiina Kumpula, generalsekreterare, FRK. Den 13–15 december gjorde *Huovinen* en faktainsamlingsresa till Tyskland, där hon fick god insyn i den tyska integrationspraxisen. Utöver sakkunniga träffade hon också syriska och afghanska flyktingar som på ett år blivit integrerade och gått ut på den tyska arbetsmarknaden med hjälp av ReDI School.

Samarbetet mellan de nordiska och de baltiska länderna (NB8) har etablerats också i Europarådets församling. Delegationerna träffas fyra gånger per år, under den första dagen av varje sessionsvecka. Den svenska delegationen ordnade i juni den traditionella nordiska middagen. Finlands delegation svarar för såväl den nordiska gruppens som NB8-gruppens mötesarrangemang under 2017.

Delegationen har tillsammans med Finlands ständiga representation haft bilaterala möten med andra delegationer. Tysklands delegation bjöd in den finländska delegationen på middag i samband med sessionen i april. Samma vecka gästades ambassadör Satu Mattila-Budich av Turkiets parlamentarikerdelegation, och den turkiska

delegationen bjöd i sin tur Finlands delegation på buffé i oktober. Vid det senare tillfället deltog Turkiets utrikesminister Mevlüt Çavuşoğlu.

Många ämnen som behandlades i församlingen var aktuella också på andra parlamentariska forum. Delegationen ordnade i samråd med riksdagens andra internationella delegationer sakkunnigutfrågningar i sådana ämnen.

Ett flertal organisationer följer den politiska utvecklingen i Ryssland och landets deltagande i internationella organisationer. I juni gav utrikesministeriet och skyddspolisens en aktuell översikt över läget i Ryssland. Ryssland var likaså ämne för riksdagens internationella forums möte i maj. Utrikesminister Timo Soini gav en lägesöversikt. Under verksamhetsåret deltog Ryssland inte i Europarådets församling. Ryssland stod värd för den arktiska parlamentarikerkonferensen i Ulan Ude och bjöd in den Interparlamentariska unionen IPU till S:t Petersburg hösten 2017.

Finlands delegations ordförande *Maria Guzenina*, vice ordförande *Sirkka-Liisa Anttila*, medlem *Tom Packalén* och ersättare *Petri Honkonen* och *Olli-Poika Parviainen* besökte Moskva i juni. Delegationen hade ett möte med medlemmar i dumans utrikesutskott och dess ordförande Alexej Pusjkov. Dessutom fick delegationen bekanta sig med Europarådets kontor i Moskva. Kontoret, i sin nuvarande form, öppnades i oktober 2013 och leds av Petr Sich. Dess status grundar sig på ett beslut av den ryska regeringen 2011 och det har i uppgift att genomföra samarbetsprojekt. Europarådet har också tidigare haft en representant i Ryssland. Efter ett initiativ av ministerkommittén arbetade tre tjänstemän vid den ryska människorättskommisariens byrå från mars 2000 till mars 2003. En av dem var Peter Iiskola från Finland.

Också Turkiet fick mycket uppmärksamhet under 2016. Medlemmar i delegationen deltog i riksdagens finsk-turkiska vänskapsgrupps hearing den 5 oktober 2016. Vid seminariet talade Lauri Hirvonen från utrikesministeriet om relationerna

mellan Turkiet och Finland och om Turkiets relationer till EU och tredje stater. Forskaren Toni Alaranta från Utrikespolitiska institutet fokuserade på den inrikespolitiska utvecklingen i Turkiet. Rundradions redaktör Tom Kankkonen granskade å sin sida Turkiet ur ett medborgarperspektiv.

I slutet av september träffade ordförande *Guzenina* och vice ordförande *Anttila* Turkiets ambassadör Adnan Başağa på dennes initiativ. Ambassadören redogjorde för utvecklingen i landet och för myndigheternas åtgärder efter kupp-försöket samt gav sin syn på de medlemsinitiativ som aktualiserats i församlingen.

Valövervakningen är ett viktigt led i församlingens granskningsuppdrag. I mars ordnades ett seminarium om internationell valövervakning i samråd med OSSE-delegationen. Bland experttalarna fanns Julian Jacob från OSSE:s byrå Odihr (Office for Democratic Institutions and Human Rights), som bland annat specialiserat sig på valövervakning, utrikesministeriets människorättsambassadör Rauno Merisaari och professor Markku Suksi från Åbo Akademi. Den 20 september 2016 deltog medlem *Anne Kalmari* (c) i valövervakningen av Jordaniens förtida parlamentsval.

Finlands delegation i Europarådet har konsekvent arbetat för att stödja verkställandet av den europeiska konventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor. Den så kallade Istanbulkonventionen är det första europeiska, juridiskt bindande avtalet om bekämpning av våld mot kvinnor. I Finland trädde konventionen i kraft den 1 augusti 2015. Den 31 mars 2016 ordnade delegationen ett seminarium med inledningsanföranden av lagstiftningsråd Marjatta Hiekka från utrikesministeriet, juris doktor Merja Pentikäinen, direktör Pia Puu Oksanen från Amnesty och utvecklingsdirektör Sari Laaksonen från Förbundet för mödra- och skyddshem. Andra deltagare var Jenni Tuominen, verksamhetsledare för Monika-Naiset liitto ry, Natalie Gerbert,

chef för resurscentret Monika vid Monika-Naiset liitto ry, Ljudmila Kettunen, direktör för skyddshemmet Turvakoti Mona och Jani Haapsaari, Sveriges ambassad.

Delegationens ordförande *Maria Guzenina* och hela delegationen ställde i juni ett skriftligt spörsmål till regeringen om kriminalisering av tvångsäktenskap. I spörsmålet uppmanas regeringen att uppfylla Istanbulkonventionens krav genom att ändra lagstiftningen så att tvingande till äktenskap faller under allmänt åtal.

Underberedningen av församlingens rapporter samlar rapportörerna in information bland annat genom att ställa frågor till medlemsländerna och genom att studera situationen i några exempelländer. Finlands delegation har svarat på förfrågningar angående parlamentarisk immunitet och de politiska rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Församlingens rapportör Nunzia Catalfo (Italien, NR) besökte den 8 november Finland för att studera försöket med basinkomst. Senatorn Catalfo bereder för socialutskottets del en rapport om huruvida en basinkomst kan bidra till att minska fattigdom och utslagning.

Det är angeläget att riksdagen som helhet känner till Europarådets arbete och att resultaten från de internationella ansträngningarna utnyttjas bland annat i utskottsarbetet. Europarådet ordnade i samarbete med det italienska parlamentet och staden Turin en interparlamentarisk konferens den 17–18 mars. Ämnet för konferensen var den europeiska sociala stadgan och verkställandet av den i medlemsländerna. Finländska deltagare var Heli Järvinen (gröna) från arbets- och jämställdhetsutskottet och Arja Juvonen (saf) från social- och hälsovårdsutskottet. Parlamentariker som var insatta i ämnet delade med sig av sina erfarenheter av den sociala stadgan och diskuterade under konferensen hur stadgan kunde få större genomslag.

Församlingens rapporter

3.1 Villkor för deltagande i församlingen

Europarådet är en värdegemenskap. Deltagandet i organisationen grundar sig på gemensamma värden och principer. Den parlamentariska församlingen övervakar att medlemmarna agerar i linje med de gemensamt överenskomna värdena. Avvikelse kan få följdverkningar och i extrema fall leda till sanktioner. Villkoren grundar sig också på att församlingen har en viktig roll bland annat i valet av Europarådets generalsekreterare och ledamöterna i Europadomstolen.

De nationella delegationernas fullmakter godkänns för hela året vid årets första session i januari. Församlingens stadgar kräver att medlemsstaternas parlament följer de gemensamt överenskomna principerna för delegationernas sammansättning. Delegationerna ska bland annat vara fulltaliga och pluralistiska, dvs. de ska ha medlemmar från såväl regeringspartierna som oppositionspartierna och även ha såväl kvinnliga som manliga medlemmar. I januari lämnades en protest mot *Moldaviens* förslag till *sammansättningen för dess delegation* (dok.13962), eftersom namnen på en ordinarie medlem och två ersättare saknades i förslaget. I *resolution 2092* (2016) beslutade församlingen efter en granskning godkänna fullmakterna under förutsättning att delegationens sammansättning kompletteras på det sätt stadgarna kräver före sessionen i april.

Beslutet att begränsa den ryska delegationens deltagande i församlingen utlöste en debatt om vilka sanktioner parlamentarikerna kan påföras. Motionens första undertecknare, Alexej Pusjkov (Ryssland, EC) lämnade in texten genast efter att församlingen fattat sitt beslut i april 2014. Resolutionen samt rekommendationen till ministerkommittén godkändes i april 2016.

Rapporten *Sanktioner mot parlamentariker* (dok.13944) behandlar bakgrunden till beslutet om den ryska delegationen (Ukrainakrisen)

och de besök vissa församlingsmedlemmar gjort i östra Ukraina och Krim samt fängslandet av vissa församlingsmedlemmar. I rapporten analyseras också bakgrunden och de juridiska motiveringarna till EU:s beslut om sanktioner. Vidare föreslås bland annat åtgärder för ökad klarhet i de internationella bestämmelserna och angående parlamentarikernas status och rättigheter.

Församlingen konstaterar i *resolution 2087* (2016) att sanktioner mot parlamentariker inte hör till parlamentismens väsen och att de ökande inskränkningarna kan ses som ett tecken på en tilltagande moralistisk trend i de internationella relationerna. Församlingens praxis bygger på överenskomna procedurregler och ingår alltså inte i folkrätten. Sanktioner (t.ex. inreseförbud) mot medlemsländernas parlamentariker måste grunda sig på lag och tillåta rätt att överklaga. Församlingen konstaterar vidare att inskränkningar i rapportörers och valobservatörers arbete strider mot Europarådets stadga. Inreseförbud kränker yttrandefriheten och rörelsefriheten. Församlingen kräver att den ukrainska delegationsmedlemmen Savtjenko omedelbart släpps fri och uppmanar medlemsländerna att garantera sina ledamöter åtalsskydd och fri rörlighet och vid behov göra det enklare för dem att få visum. Församlingen fördömer Rysslands agerande i Krim och östra Ukraina och beklagar de ryska parlamentarikers ställningstaganden för de militära insatserna. Parlamentarikerna upprepar också församlingens tidigare ståndpunkter om den ryska delegationen. Det finns anledning att förtydliga de internationella reglerna om statusen för internationella organisationer och enskilda staters parlamentariker. I resolutionen ingår en uppmaning att utarbeta en gemensam uppförandekod för den parlamentariska diplomatin. Den interparlamentariska unionen IPU bör göra upp ett resereglemente för parlamentariker.

I *resolution 2063* (2015) konstaterar församlingen att vissa medlemsländer fortfarande inte

uppfyller samtliga medlemsvillkor eller bestämmelserna i konventionen om Europarådets privilegier och immunitet (ETS 2). Den ökande parlamentariska diplomatin har avslöjat brister i de internationella normerna för parlamentarikers internationella arbete. Ministerkommittén bör i samråd med FN:s folkrättskommission överväga att i samarbete med Europarådets folkrättskommitté (CAHDI) utarbeta regler för parlamentariskernas internationella status.

Rapporten *Om mandatet för den parlamentariska församlingens medlemmar* (dok.14077) tar fasta på strävandena att nationellt begränsa vissa församlingsmedlemmars arbete. I Europa har parlamentarikerna ett representativt mandat som är allmänt, fritt och oåterkalleligt och som omfattar yttrandefrihet, handlingsfrihet och åsiktsfrihet. En ledamot tar inte order av någon, men i praktiken kan partidisciplinen begränsa handlingsfriheten. Församlingens medlemmar är parlamentsledamöter i sina hemländer och deras mandat bestäms inte utifrån procedurreglerna. Ifrågasättandet av delegationernas fullmakter anknyter därför ofta till den nationella praxisen. Den nationella processen har likväl utnyttjats för att införa sanktioner eller begränsa resandet för vissa medlemmar. I *resolution 2126* (2016) efterlyser församlingen allmänna principer och god praxis för att främja ett rättvist deltagande för delegationsmedlemmar och ersättare. Vidare påminner församlingen om att dess medlemmar måste få sköta sina uppgifter fritt utan att delegationen ställer upp begränsningar och att medlemmarna är skyldiga att sköta sitt uppdrag ansvarsfullt. Medlemsstaterna uppmanas kontrollera sina förfaranden och ändra bestämmelser som inskränker delegationsmedlemmarernas verksamhet.

Församlingen har också tagit ställning angående parlamentariskernas immunitet. I rapporten *Parlamentarisk immunitet: utmaningar mot privilegier och immuniteter för den parlamentariska församlingens medlemmar* (dok.14076) konstateras det att den parlamentariska immuniteten bottnar i behovet att skydda parlamentarismen och parlamentariskernas oberoende. Den parlamentariska immuniteten är politiskt och kulturellt bunden och dess former varierar därför i olika länder. Ett gemensamt element är att ledamöter inte får straffas för beslut och yttranden som anknyter till det parlamentariska uppdraget samt att de har ett partiellt

åtalsskydd. I vissa länder är immuniteten ett skydd för representanterna för oppositionen och minoriteter. Europadomstolen har framhållit att praxisen enbart ska tillämpas i frågor som anknyter till parlamentsuppdraget. Venedigkommissionen menar att praxisen är föråldrad och diskriminerande, och många länder avser att begränsa immuniteten. Rapporten tar upp praxisen i församlingen och Europaparlamentet samt vissa specifika fall som rört församlingsmedlemmar. Immunitet innebär inte strafflöshet, och i rapporten föreslås att immuniteten inte ska gälla i samband med hatretorik och anstiftan till våld. Ståndpunkten är dock inte oproblematisksk.

I *resolution 2127* (2016) påpekar församlingen att immuniteten skyddar uppdraget och skötseln av det, inte personen, och att dess grundelement ska bygga på lag. Det gäller att noga överväga vilka följder ändringar i immunitetsbestämmelserna har särskilt för de politiska minoriteterna. Yttrandefriheten är ett viktigt element i parlamentarismen, men hatretorik är förbjuden. Uppdraget som församlingsmedlem är förknippat med privilegier, däribland rätten att resa, som inte får begränsas av de nationella parlamenten. Församlingen begär ett utlåtande av Venedigkommissionen angående Turkiets beslut att upphäva ledamöternas immunitet. I *rekommendation 2095* (2016) till ministerkommittén påminner församlingen om det skydd för bland annat integritet och fri rörlighet som ges genom internationella avtal. Församlingen fördömer praxisen i vissa medlemsländer och uppmanar dem att följa principerna i de internationella avtalen. Församlingen uppmanar ministerkommittén att bevaka hur medlemsländerna följer Europarådets stadga och konventionen om privilegier och immunitet.

3.2 Rättsstatsprincipen

När medlemsländerna anslöt sig till Europarådet förband de sig att tillförsäkra var och en som befinner sig inom deras jurisdiktion de friheter och rättigheter som slagits fast i Europakonventionen. Församlingen bevakar hur dessa friheter och rättigheter respekteras i varje medlemsland. Bevakningen sker också på tematiska grunder. Generalsekreterare Thorbjørn Jagland publicerade i april 2016 den tredje rapporten om demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen.

Slutsatserna presenterades vid ministerkommitténs sammanträde i maj.

Under 2016 behandlade församlingen bland annat rättsväsendets oavhängighet, administrativt frihetsberövande, villkoren för fria icke-statliga organisationer och människorättsförsvararnas rättigheter.

Ett oavhängigt rättsväsende är en av grundpelarna i det demokratiska samhället. Endast ett oavhängigt rättsväsen kan garantera demokratin och rättsstatsprincipen. I detta ingår rätten till frihet, säkerhet och en rättvis rättegång, liksom även förvisningen om att straff inte kan utmätas utan lag. Artikel 5 i Europakonventionen garanterar var och en frihet och säkerhet, medan artikel 6 skyddar rätten till en rättvis rättegång. Europarådets ordförandeland Bulgarien ordnade i mars 2016 en konferens om rättsväsendets oavhängighet. Bland annat diskuterades uppgörandet av en handlingsplan för 2016–2021 i frågan.

Under året behandlades en rapport av ledamot *Kimmo Sasi* (saml) angående *korruption inom rättsväsendet och det brådskande behovet av att implementera församlingens förslag* (dok.13824). Motionen i frågan lades likaså fram av *Sasi*. I rapporten hänvisas till en undersökning från 2013 enligt vilken korruptionen bland domare utgör ett problem i en tredjedel av Europarådets medlemsländer. Rapporten grundar sig på en omfattande undersökning av korruptionen inom rättsväsendet. Undersökningen fokuserade på korruptionslagstiftningen, implementeringen av lagstiftningen samt den allmänna uppfattningen av korruptionsläget i medlemsländerna. Ett av de främsta hoten mot rättssystemet är de politiska påtryckningar som riktas mot rättsväsendet. Det är därför viktigt säkerställa att utnämningen av domare sker öppet och att korruptionsfall inom rättsväsendet debatteras i offentligheten. Likaså krävs ett nära samarbete med medierna och medborgarorganisationerna. En statistiskt baserad riskanalys kunde underlätta planeringen och genomförandet av de nationella åtgärder som krävs. Korruption inom rättsväsendet tar sig enligt rapporten uttryck i rättsfallen och domarnas agerande. Bristen på självständighet och opartiskhet hotar korruptionsbekämpningen och är verklighet i många medlemsländer.

I *resolution 2098* (2016) uppmanar församlingen medlemsländerna att ta sig an problemen

och uppdatera sin korruptionslagstiftning. Rekommendationerna från Europarådets organ mot korruption, Greco, måste implementeras utan dröjsmål. Vidare bör medlemsländerna ratificera de internationella avtalen inom området, agera enligt Europarådets rekommendationer och i samråd med Greco samt verkställa Europadomstolens avgöranden. Likaså krävs större satsningar på att höja utbildningsnivån hos personalen inom rättsväsendet. I *rekommendation 2087* (2016) uppmanar församlingen ministerkommittén att utarbeta procedurer för rättsväsendet och att bevaka korruptionsfallen i medlemsländerna. Generalsekretären bör i nya landsrapporter ta upp de korruptionsfall som konstateras i medlemsländerna.

Enligt artikel 5 i Europakonventionen har var och en rätt till frihet och personlig säkerhet. Ingen får berövas friheten utom i den ordning lagen föreskriver. *Administrativt frihetsberövande* är annat frihetsberövande än sådant som förordnas av domstol. Det har verkningar för ett flertal mänskliga rättigheter, däribland rätten till frihet, säkerhet och en rättvis rättegång. I en *rapport* (dok.14079) i ämnet behandlas situationen i fråga om asylsökande och politiska motståndare som klassats som säkerhetshot. En sådan klassificering är enligt Europadomstolen tillåten i vissa fall, men den måste vara tidsmässigt avgränsad och grunda sig på lag. Det är förbjudet att i förebyggande syfte arrestera någon med åberopande av säkerheten. Att hålla asylsökande i förvar bör utgöra ett undantag som tillämpas endast några dagar innan den asylsökande avlägsnas ur landet. Politiskt motiverade anhållanden grundar sig på myndigheternas önskan att begränsa yttrandefriheten eller mötesfriheten och kränker flera mänskliga rättigheter.

I *resolution 2122* (2016) uppmanar församlingen medlemsländerna att avstå från administrativt frihetsberövande som medel att hantera invandring. Myndigheterna bör i stället satsa på andra tillgängliga metoder för att motverka säkerhetsrisker. Administrativt frihetsberövande får inte heller utnyttjas för att utöva påtryckningar på politiska motståndare eller människorättsförsvarare eller för att förhindra fredliga demonstrationer. Fängslade får inte utnyttjas som medel för att förhindra framtida brott. Endast tillåtna medel, exempelvis begränsning av rörelsefriheten eller kriminalisering av förberedelse av gärningar, bör utnyttjas för att förhindra terroristdåd. Frihetsberövande måste

alltid grunda sig på lag och respektera likabehandlingsprincipen och de mänskliga rättigheterna. Besluten måste kunna ifrågasättas i domstol.

Situationen för människorättsförsvarare har länge funnits på församlingens agenda. Rapporten *Stärkt skydd för människorättsförsvarare i Europarådets medlemsländer* (dok.13943) behandlar ämnet på ett allmänt plan men lyfter också fram läget särskilt i Azerbajdzjan, Turkiet och Ryssland. I rapporten framhålls att medlemsländerna är skyldiga att kontrollera att personer som undersöker och lyfter fram missförhållanden i samhället kan göra det i säkerhet, utan att bli förföljda. Många internationella organisationer har särskilda program till stöd för människorättsförsvararna, men i Europarådet aktualiseras frågan först i samband med verkställandet av Europadomstolens avgöranden. Utöver den möjligheten krävs det enligt rapporten nya mekanismer. Parlamentarikerna kan underlätta människorättsförsvararnas verksamhet genom parlamentarisk diplomati. I *resolution 2095* (2106) understryker församlingen att skyddet av människorättsförsvararna ligger på statens ansvar också när hotet mot dem kommer från icke-statligt håll. Likväl har situationen förvärrats i Azerbajdzjan, Turkiet och Ryssland och är särskilt allvarligt i Krim. Församlingen känner oro över att de grövsta fallen inte utretts, och uppmanar medlemsländerna att göra det möjligt för människorättsförsvarare att arbeta utan orimliga begränsningar och utan förföljelse. Medlemsländerna bör genom utrikesförvaltningen och diplomatiska insatser stärka samarbetet med människorättsförsvararna.

Rapporten *Hur förhindra olämpliga restriktioner för icke-statliga organisationer i Europa?* (dok.13940) anknyter till det aktuella läget i Azerbajdzjan, Ryssland, Ungern och Turkiet. Utvecklingen är oroväckande och strider mot Europarådets grundläggande värderingar. I rapporten konstateras att föreningsfriheten tillkommer var och en och att inskränkningar av den äventyrar det fria samhället. Azerbajdzjans och Rysslands lagstiftning angående icke-statliga organisationer strider mot internationella normer och omöjliggör nästan fullständigt förutsättningarna för det fria civila samhället. Terroristlagstiftningen är problematisk också i Turkiet. Venedigkommissionen har kritiserat åtgärder som i de här länderna har försvagat demokratin och efterlevnaden av de

mänskliga rättigheterna. Församlingen följer utvecklingen och uppmanar i *resolution 2096* (2016) medlemsländerna att implementera ministerkommitténs rekommendationer.

Under året diskuterades också *samarbete med Internationella brottmålsdomstolen och förutsättningarna för ett konkret och utvidgat åtagande*. I en *rapport* om frågan (dok.14136) konstateras att Internationella brottmålsdomstolen (ICC) är oavhängig och behandlar allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna och att den kan döma enskilda för exempelvis folkmord och krigsförbrytelser. ICC:s status och trovärdighet försvagas dock av att långtifrån alla världens länder har ratificerat Romstadgan, dvs. det grunddokument som fastställer behörigheten för domstolen, eller dess tilläggsprotokoll. Inte heller har alla medlemsländer i Europarådet ratificerat stadgan. Det rådande läget leder till att bestämmelserna om och straffen för krigsförbrytelser varierar i olika länder. I syfte att motarbeta straffrihet uppmanar församlingen i *resolution 2134* (2016) alla medlemsländer att ratificera Romstadgan och dess tilläggsprotokoll och att anpassa sin lagstiftning till bestämmelserna i stadgan och protokollen. För att effektivare utreda brottsfall uppmanas medlemsländerna att samarbeta med ICC och att trygga dess ekonomi. Medlemmarna är skyldiga att förhindra folkmorden i bland annat Syrien och Irak. FN:s säkerhetsråds beslut att överföra avgörandet av situationer som de i Darfur och Sudan till ICC var betydelsefullt. Samma beslut bör fattas i fråga om Syrien och Irak. Europarådets medlemmar i säkerhetsrådet uppmanas att samarbeta med ICC och inom två månader lägga fram en resolution som säkerställer att personer ansvariga för folkmord, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten i Syrien och Irak kan ställas till svars. ICC uppmanas ompröva beslutet att inte inleda en förundersökning av brott begångna av utländska stridande som hör till IS.

3.3 Åtgärder mot terrorism

De många terrordåden i medlemsländerna har väckt oro angående ländernas beredskap att förhindra attacker och möta den rädsla som präglar samhällsklimatet. Frukten och hat går hand i hand, ger varandra näring och skapar lätt en ond cirkel. Församlingen lanserade under året kampanjen #NoHateNoFear, som ska ge en kraftig

signal om att terrorbekämpningen inte får skapa utrymme för rädsla och hat. Terroristerna vill försvaga våra samhällen och de grundläggande principer samhällena vilar på. Församlingen vill därför erinra om att terrorismen måste fördömas med kraft, men att terrorbekämpningen inte får leda till en försvagning av de mänskliga rättigheterna, rättsstatsprincipen eller demokratin.

Vid årets första delsession fördes en brådskande debatt om *terroristbekämpning i linje med Europarådets standarder och värden* (dok.13958). Debatten aktualiserades av IS terrordåd i Paris den 13 november 2015 samt av attackerna i Turkiet. Församlingen fördömer med kraft de terrordåd som skakat Europa och dess närområden och konstaterar att de ingenting har att göra med islam, trots att de utförts i religionens namn. Samtidigt noteras att attackerna inte bara leder till oskyldiga offer utan också framkallar oro och rädsla och därför är angrepp mot det fria samhället. Staterna har full rätt att försvara sig mot attackerna, men det gäller ändå se till att säkerhetsåtgärderna inte inskränker demokratin och rättsstaten eller leder till kränkningar av de mänskliga rättigheterna. I *resolution 2090* (2016) instämmer församlingen i människorättskommissionärens oro angående Frankrikes beslut att förlänga undantagstillståndet. Enligt församlingen bör Venedigkommissionen ta ställning till förslagen att ändra den franska grundlagens bestämmelser om undantagstillstånd. De turkiska insatserna mot terrorism verkar rikta sig mot kurder. Undantagstillstånd bör endast utnyttjas i nödfall och under en så kort tid som möjligt. Terroristlagstiftningen måste följa människorättsåtagandena. Församlingen anmodar Europarådets generalsekreterare bevaka medlemslänternas bekämpning av terrorism, och medlemsländerna uppmanas ratificera Europarådets konvention om förebyggande av terrorism. Ministerkommitténs handlingsplan för bekämpning av våldsbejakande extremism och radikalisering välkomnas, och medlemsländerna uppmanas handla enligt planen.

Efter en brådskande debatt under aprilsessionen fördömdes IS terrordåd i Bryssel den 22 mars 2016 som en attack mot de grundläggande värdena. I rapporten *Bryssel efter attackerna: behovet av att åtgärda säkerhetsbristerna och stärka samarbetet inom terrorismbekämpningen* (dok.14031) konstateras att dåden, som krävde tiotals dödsoffer, tyder

på att det finns allvarliga brister i säkerhetsmyndigheternas agerande. En del av gärningsmännen var kända av myndigheterna men kunde ändå inte stoppas. Det är viktigt att vara medveten om var säkerhetshoten finns. I *resolution 2113* (2016) uppmanas beslutsfattarna att snabbt vidta åtgärder i anknytning till utländska stridande och isoleringen av vissa bostadsområden i utgångsländerna samt att öppna ögonen för vikten av integration. På europeisk nivå krävs satsningar på underrättelsesamarbete, effektivare informationsutbyte och kommunikation samt tillräckliga befogenheter för de polisiära myndigheterna. Europa behöver en gemensam säkerhetsstrategi. Dessutom måste parlamentets tillsyn över myndigheterna stärkas.

Enligt rapporten *Utländska stridande i Syrien och Irak* (dok.13937) är cirka 20 procent av de utländska stridande i IS och andra gerillagrupper unga medborgare från något av Europarådets medlemsländer. Motiven för att delta i striderna anknyter ofta till de ungas svaga framtidsutsikter och deras utanförskap men också till samhällets fientliga inställning till islam. En del av dem är också redo att utföra terrordåd i Europa. Oroväckande är också det ökande antalet unga kvinnor som är redo för strid. I sin rädsla för terrordåd tar medlemsländerna till kraftiga medel som i värsta fall kan stärka de ungas vilja att ansluta sig till de stridande grupperingarna. I *resolution 2091* (2016) jämför församlingen IS gärningar med folkmord och erinrar medlemsländerna om deras skyldighet att bekämpa sådana brott. Medlemsländerna uppmanas samtidigt förebygga radikaliserings och motarbeta diskriminering. Dessutom bör de främja det mellanstatliga samarbetet, också på lokalnivå, och satsa på motinformation för att minska dragningskraften hos IS propaganda. Bekämpningen av hatretorik och rasism är en förutsättning för en konstruktiv dialog. Medlemsländerna bör ratificera Europarådets konvention om förebyggande av terrorism samt informera om eventuella misstänkta asylsökande och avstå från att bevilja dem flyktingstatus. Medlemsländerna anmodas ingå överenskommelser med tredjeländer om återsändande och human behandling av terroristmisstänkta. Vidare bör medlemsländerna satsa på förebyggande åtgärder, dialog och stärkta framtidsutsikter för de unga. Säkerhetsåtgärderna måste uppfylla människorättsåtagandena. I *rekommendation 2084* (2016) föreslår församlingen

att ministerkommittén ska stärka Europarådets insatser mot terrorism och överväga att ta fram en juridisk definition av begreppet terrorism. Europarådets konvention om förebyggande av terrorism och dess handlingsplan för bekämpning av radikaliserings utgör en god grund för de fortsatta insatserna.

Samma ämne behandlas i rapporten *Förebyggande av radikaliserings bland barn och unga genom bekämpning av de underliggande orsakerna* (dok.14010). I rapporten konstateras att ingen är terrorist vid födelsen. Bakom politisk eller religiös fanatism finns ofta känslor av rädsla och osäkerhet, socioekonomisk ojämlikhet eller marginalisering. Det kan leda till våld eller terrordåd. Också det allmänna motståndet mot islam och invandrare kan utgöra en pushfaktor som driver unga mot radikaliserings. För att hindra marginalisering och extremism uppmanar församlingen i *resolution 2103* (2016) medlemsländerna att satsa på förebyggande åtgärder redan i tidig barndom. Det kan ske genom särskilda utbildningsmetoder, stöd till familjer med radikaliserade barn och satsningar på motinformation. De unga måste erbjudas handledning, utbildning, arbete och rehabilitering. Den ungas närmaste krets måste involveras i upplysningsarbetet. Vidare finns det anledning att förbättra förhållandena i beryktade bostadsområden, stärka möjligheterna för unga och höja medie- och webbläskunnigheten. De religiösa ledarna bör delta i dialogen.

Att europeiska unga blivit utländska stridande exempelvis i Syrien har väckt farhågan att undervisningen om de grundläggande värdena inte håller en tillräckligt hög nivå. I en rapport om *en kompetensram för ett demokratiskt medborgarskap* (dok.13992) sägs att de grundläggande värdena inte kan tas för givna och att de unga behöver alla till buds stående verktyg för att bygga upp ett pluralistiskt och demokratiskt samhälle. Församlingen efterlyser därför ett för alla medlemsländer gemensamt ramverk som stöder undervisningen om värden och värderingar. Ett sådant ramverk kräver enligt *resolution 2014* (2016) att värdena definieras, att de tas in i undervisningsplanen och läraryrket samt att ramverket införlivas med undervisningssystemet och att dess effekter följs upp. Det kräver politiskt stöd, medieläskunnighet och förmåga till kritiskt tänkande. I *rekommendation 2088* (2016) uppmanas minister-

kommittén beakta initiativet och ta fram lämpliga uppföljningsmekanismer. Församlingen stöder undervisningsministrarnas initiativ att utveckla en uppsättning verktyg för implementeringen av kompetensramverket. Församlingen lägger också fram förslag om verktygens utformning och understryker vikten av samarbete med organisationer på såväl lokal som internationell nivå.

Vid ständiga utskottets möte i november behandlades rapporten *Läget i Aleppo* (dok.14197), vilken också den anknyter till församlingens oro för den växande terrorismen. Syrien är inte medlem i Europarådet, men Europa påverkas på många sätt av följderna av den redan fem och ett halvt år långa konflikten, dvs. den allvarliga humanitära krisen, den exempellösa flyktingkrisen och den ökande internationella terrorismen. På internationell nivå råder det samförstånd om att IS måste besegras, men däremot finns det många åsikter om vem som bär skulden och ansvaret för inbördeskriget i Syrien. Konflikten involverar ett flertal parter, och alla ser ut att ha egna intressen. Det är inte heller enkelt att redogöra för deras motiv. Fredsförhandlingarna har inte gått framåt, bland annat på grund av att Rysslands och Förenta staternas syn på situationen inte möts. Rysslands återopande av vetorätten i FN:s säkerhetsråd förhindrar för närvarande möjligheterna att formulera en resolution i frågan. Samtidigt fortsätter kriget och den syriska regimen systematiska och grova människorättskränkningar. Många civila mål har drabbats under den våldsamma bombningen av Aleppo och tillgången till mat och rent vatten är i det närmaste obefintligt. De civila och barnen lider omåttligt och rebellerne hindrar dem från att fly. Läget är långt från en lösning och hotar redan allvarligt grannländerna och stabiliteten i hela regionen.

I *resolution 2138* (2016) fördömer församlingen samtliga parter attacker mot civila och sjukvårdspersonal, förhindrandet av hjälptransporter, påtvingade försvinnanden och summariska avrättningar i Aleppo. Alla brott mot de mänskliga rättigheterna bör granskas av ICC. Krisen har lockat till sig ett flertal stridande grupperingar och församlingen beklagar djupt att den politiska processen för att få till stånd fredsförhandlingar har gått i stå. Överenskommelsen om eldupphör bör verkställas omedelbart. Syriens och Rysslands luftattacker mot Aleppo måste upphöra

och biståndsorganisationer garanteras tillträde till området. Församlingen uttrycker sitt stöd för den globala koalitionen mot IS. Vidare fördömer församlingen bruket av kemiska vapen. Hela det internationella samfundet har ett ansvar för den syriska flyktingkrisen och alla måste dra sitt strå till stacken. Under fredsprocessen i Syrien måste folkets vilja beaktas och fria val ordnas så snart förhållandena tillåter det. I *rekommendation 2096* (2016) uppmanas ministerkommittén begära att Europarådets medlemsländer handlar i enlighet med det som sägs i den ovannämnda resolutionen. Ryssland, USA och alla involverade parter måste uppmanas söka en gemensam standpunkt och sträva efter samfälliga internationella insatser. Ministerkommittén bör också öppna upp för diskussioner om de krigsförbrytelser som begåtts av militären.

3.4 Yttrandefrihet och öppenhet

Samhället ställs inför nya utmaningar och gränserna för yttrandefriheten provas allt oftare. När klimatet hårdnar blir det allt vanligare med hatretorik, och anonymiteten på webben gör det svårt att reda ut vem eller vilka som ligger bakom. Församlingen har under verksamhetsåret påmint medlemsländerna om hur viktig yttrandefriheten är, men också om dess begränsningar. Allmänheten har rätt att uttrycka sina åsikter om upplevda orättvisor och kräva större öppenhet. De avslöjanden som möjliggjorts genom webben uppmuntras och medlemsländerna uppmanas skydda visselblåsare, dvs. personer som avslöjar missförhållanden i samhället. Under året behandlades också lobbning och immaterialrättsliga frågor.

I rapporten *Det brådskande behovet av att förhindra människorättskränkningar i samband med fredliga demonstrationer* (dok.14060), påbörjad av den tidigare delegationsmedlemmen *Antti Kaikkonen* (c), konstateras det att fredliga demonstrationer, med eller utan tillstånd, hör till det demokratiska samhället. De utgör en väsentlig del av yttrandefriheten och är viktiga för att var och en ska kunna få sin röst hörd. Rädslan för terrorism är inte ett tillräckligt skäl för att förbjuda eller begränsa demonstrationer. Församlingen känner därför oro för det ökande bruket av tårgas och andra motsvarande metoder i syfte att stoppa demonstrationer. Den nya spanska lag som tillåter vissa våldsmetoder

och Rysslands begränsningar av mötesfriheten lyfts fram som exempel på oroväckande åtgärder, men också i Ukraina utgör den bristfälliga lagstiftningen ett stort problem. I *resolution 2116* (2016) uppmanar församlingen medlemsländerna att undvika begränsningar av mötesfriheten i form av förebyggande fängslande eller upplösning av fredliga protester också i de fall där tillstånd saknas för demonstrationen. Om myndigheterna tillgriper våld måste det ske enligt bestämmelserna om de mänskliga rättigheterna. Vidare bör medlemsländerna verkställa Europadomstolens avgöranden i anknytande frågor och överväga en begränsning av bruket av lindrigare våldsmetoder. Församlingen avser följa utvecklingen i medlemsländerna.

I takt med det hårdnande klimatet har hatpropagandan gjort sig påmind i medlemsländerna. Antisemitismen är fortfarande beklagansvärt utbredd i Europa. I rapporten *Förnyat åtagande i kampen mot antisemitism i Europa* (dok.14008) presenteras medlemsländernas insatser mot antisemitism och ges rekommendationer om verkställandet av *resolution 1563* (2007). Utifrån uppgifter inhämtade hos trettiosex länders parlament håller de antisemitiska attackerna på att öka i antal. Att bekämpa antisemitismen borde vara en prioritet för regeringarna och parlamenten. I *resolution 2106* (2016) uppmanas medlemsländerna säkerställa att lagstiftningen mot rasism och hatretorik är heltäckande och att de tillämpliga internationella avtalen ratificeras, om så ännu inte skett. Myndigheterna måste stödja och underlätta anmälandet av antisemitism och hatbrott. Förebyggandet av brott kräver mer utbildning, information och dialog. Medierna bör främja pluralism. Internet-tjänstleverantörer och de sociala medierna bör å sin sida ingripa mot hatpropaganda. Parlamenten och de politiska ledarna måste samarbeta med det civila samhället och de judiska samfunden bör höras i frågor som angår dem.

I det politiska beslutsfattandet accentueras vikten av öppenhet. Väljarna har rätt att veta vilka som påverkar besluten och bruket av offentliga medel. I rapporten *Transparens och öppenhet i europeiska institutioner* (dok.14075) framhålls att lobbning är en viktig del av demokratin, men alla element i lobbningen tål likväl inte dagsljus. Särskilt de lobbningsskandaler som avslöjats inom EU visar att det behövs effektivare verktyg, baserade

på Europarådets grundläggande principer, för att bekämpa ohederlig lobbning. Alla beslut inom EU bör grunda sig på opartisk bakgrundsinformation. Församlingen konstaterar i *resolution 2125* (2016), att EU:s lobbingsregler bör utsträckas att gälla alla institutioner och organ inom EU och att karenstider bör övervägas för ledamöter i Europaparlamentet som går över till den privata sektorn. Vidare finns det behov av en inventering av medlemsländernas lagstiftning om lobbning. Medlemsländerna måste dessutom implementera de gällande internationella bestämmelserna och följa de rekommendationer som utfärdas av Greco, Europarådets organ för bekämpning av korruption. Europarådet bör också granska lobbningen inom den egna organisationen, vilket kräver politisk vilja, ett öppenhetsregister och gemensamma regler. I *rekommendation 2094* (2016) uppmanas ministerkommittén slutföra arbetet med en konvention om lobbning och att ta upp Europarådets öppenhetspraxis för behandling.

Under redovisningsåret väckte de så kallade Panamadokumenterna stor uppmärksamhet runtom i världen. De läckta dokumenten avslöjade hur rika, statliga tjänstemän och även politiker genom varierande arrangemang smitit undan skatt. Enligt en rapport om *lärdomarna av Panamadokumenterna i fråga om säkerställande av fiskal och social rättvisa* (dok.14141) har cirka 10 procent (75 miljarder USD) av Europas tillgångar dolts i skatteparadis och är alltså utom räckhåll för samhället. Skatteparadisen möjliggör också penningtvätt och annan brottslig verksamhet. Den avslöjade verksamheten hotar rättsstatsprincipen och demokratin, eftersom en utbredd korruption och undanhållande av tillgångar kan rubba grundvalarna för våra skattebaserade samhällen. OECD, G20 och Europarådet har föreslagit åtgärder för att förebygga skattetrixande, men förslagen verkställs i blygsam utsträckning. Skatteplanering är i sig inte olagligt, men grovt missbruk måste motverkas genom öppenhet. Församlingen menar att avslöjandena i samband med Panamadokumenterna är allvarliga och efterlyser i *resolution 2130* (2016) effektivare insatser för att undanröja skattesmitning och stärka känslan av ansvar gentemot samhället. För att allmänheten ska återfå förtroendet krävs ökad öppenhet i relationerna mellan politiker och företag. De brott som uppdagats genom avslöjandena måste utredas. För att lösa problemet med

skattesmitning och undanhållande av skatt krävs ett öppet och rättvist skattesystem, internationellt samarbete och informationsutbyte. Vidare måste medlemsländerna stärka myndigheternas roll samt ratificera och verkställa befintliga avtal. Likaså måste samarbetet med OECD stärkas och de som avslöjar missförhållanden skyddas, eftersom de gör en viktig insats för samhällets bästa.

I rapporten *Immateriella rättigheter i den digitala eran* (dok.14009) påpekas att immateriella rättigheter, däribland upphovsrätt och patent, i regel anknyter till kreativa branscher som musik, bildkonst och litteratur. Internet har gjort det möjligt att sprida konstnärligt material globalt. De mänskliga rättigheterna tryggar att producenterna av digitala tjänster och verk får rätten till de immateriella tillgångar som anknyter till deras produkter, men exempelvis upphovsrätten och patenträttigheterna har försvagats av att tjänsteproducenterna utnyttjar svagheter i lagstiftningen i olika länder. I *resolution 2110* (2016) framhålls att det behövs klara regler för skyddet av upphovspersoners rättigheter. Samtidigt måste det dock säkerställas att spridningen av material inte försvåras. Öppna licenser kunde vara ett sätt att lösa problemet. Vidare måste EU-lagstiftningen utvecklas och inrättandet av en inre marknad för digitala tjänster övervägas. I *rekommendation 2089* (2016) uppmanas ministerkommittén erinra medlemsländerna om upphovspersoners mänskliga rättigheter och att sprida information i ämnet. Ministerkommittén bör också ta fram rekommendationer i frågan.

3.5 Flyktingkrisen ur ett människorättsperspektiv

Flyktingkrisen, som kulminerade i slutet av 2015, och i synnerhet dess följder ur ett människorättsperspektiv debatterades i församlingen under hela året. Medlemsländernas radikala beslut att stänga gränserna, och de överlånga behandlingstiderna för asylansökningar försätter dem som ansöker om internationellt skydd i en ytterst sårbar ställning. Medlemsländerna är skyldiga att hjälpa nödlidande och ingripa mot allt slags missbruk, däribland människosmuggling. Det sker bäst i samarbete, utifrån gemensamma regler och genom fördelning av bördan. Med hänsyn till de mänskliga rättigheterna är avtalet mellan EU och Turkiet inte den bästa tänkbara lösningen, även

om det minskat flyktingströmmen till Europa. Situationen för de ensamkommande asylsökande är likaså ohållbar.

I rapporten *Medelhavet: Huvudingången för den illegala migrationen* (dok.13942) konstateras det att antalet asylsökande som år 2015 anlände över Medelhavet var cirka en miljon, medan antalet under perioden 1998–2013 var totalt cirka 630 000. Enligt FN:s flyktingkommissariat UNHCR är flertalet av migranterna flyktingar. En tredjedel av dem kom från Syrien. Alltför många har dött under resan, fallit offer för människosmugglare och när de väl nått destinationen hamnat i ytterst svåra förhållanden. Enskilda medlemsländers alltför stränga men också vissa länders alltför tillåtande attityd förvärrar flyktingsituationen ytterligare. De europeiska länderna bör därför samverka. I stället för kvoter behövs en långsiktig lösning som fokuserar på att rädda människoliv. I *resolution 2088* (2016) konstaterar församlingen att Italien och Grekland snabbt behöver lämpliga mottagningscentraler. EU:s samarbete med grannländerna är välkommet och behövligt, och församlingen föreslår att det inrättas så kallade hot-spots utanför Europa, så att de som kommer till Europa verkligen är nödlidande. Vidare bör också den lagliga migrationen underlättas. Konflikterna i flyktingarnas ursprungsländer måste få en snar lösning. För att förbättra situationen uppmanar församlingen medlemsländerna till satsningar på sjöräddning, mottagningscentraler, lagliga migrationsmöjligheter och bekämpning av illegal migration. Det krävs diplomati, politisk vilja och gemensamma insatser för att förebygga och lösa konflikter som leder till flyktingskap.

Illegal migration är ofta förknippad med organiserad människosmuggling. Genom flyktingkrisen har smugglingen blivit en mycket lönsam affär. Fenomenet anknyter ofta också till annan organiserad brottslighet, och illegala immigranter utnyttjas ofta som arbetare eller i korruptionssyfte. Det är frivilligt att anlita en människosmugglare, så det ska inte sammanblandas med människohandel, men de smugglare som gör sig skyldiga till brott måste ställas till svars. I rapporten *Migration och organiserad brottslighet* (dok.13941) beklagar församlingen att så få smugglare har åtalats, trots att det finns internationella mekanismer för detta. Medlemsländerna liksom även ursprungsländerna och transitländerna uppma-

nas i *resolution 2089* (2016) ratificera och verkställa de internationella fördragen inom området, satsa på gemensamma underrättelsesystem och informationsdelningssystem, ge dem som utreder smuggling tillräckliga redskap och befogenheter, harmonisera lagstiftningen och satsa på internationellt samarbete.

Till följd av den utdragna konflikten i Syrien finns det över 4,8 miljoner syriska flyktingar i Jordanien, Libanon och Turkiet. I den vid april-sessionen godkända rapporten *Ett kraftfullare europeiskt svar på den syriska flyktingkrisen* (dok.14014) konstateras att de nämnda länderna står under fruktansvärd press och att flyktingarna möter problem på många plan. Flyktingarnas rätt till internationellt skydd blir ofta bäst tillgodosedd så nära ursprungslandet som möjligt. Libanon och Jordanien har dock inte ratificerat FN:s flyktingkonvention, medan Turkiet gjort reservationer till den. Resursbristen i dessa länder samt den låga nivån på det internationella skyddet leder till att flyktingarna i stället söker sig till Europa, trots den livsfara de då utsätter sig för. I *resolution 2107* (2016) påminner församlingen medlemsländerna om deras skyldighet att skydda nödställda. Därför bör de länder som utsätts för stora flyktingströmmar stödjas såväl ekonomiskt som operativt. De mest utsatta flyktingarna bör förflyttas till Europa. Det behövs också avtal om ansvarsfördelningen och fungerande rutiner för familjeåterförening samt en ständig utvärdering av EU:s stödinsatser. Medlemsländerna bör avstå från att stoppa syriska flyktingar vid sina gränser och från att skicka tillbaka flyktingar till Turkiet. Turkiet å sin sida bör öppna sina gränser för syrier och tillåta att observatörer besöker mottagningscentralerna. Alla beslut måste ha det övergripande målet att uppnå fred och tillåta att flyktingarna kan återvända hem. Församlingen uppmanar också biståndsorganisationerna att följa FN-organisationen UNRWA:s exempel och anställa representanter för lokalbefolkningen, inklusive flyktingar.

Samma ämnesområde behandlas i rapporten *Flyktingars och migranternas mänskliga rättigheter – situationen på Västra Balkan* (dok.14013), som granskar läget för de asylsökande som under de åtta senaste månaderna försökt ta sig till Europa via Västra Balkan. På grund av det stora antalet flyktingar var rutten över Västra Balkan nästan

helt stängd i slutet av februari 2016. Enligt rapporten kan länderna söder om Kroatien inte anses utgöra sådana säkra tredjeländer till vilka flyktingar kan återsändas. Närmare 100 000 flyktingar sitter fast i Grekland, som saknar inkvarteringskapacitet och resurser för att ta emot flyktingar och behandla asylansökningar. Det humanitära läget är ytterst svårt. EU har inte lyckats genomföra sitt omplaceringsavtal. Den överenskomna nivån för omplaceringarna är inte heller tillräcklig. Det politiska läget i Västra Balkan är explosivt. I *resolution 2108* (2016) konstateras det att en långsiktig lösning kräver solidaritet, samarbete och ansvarsfördelning samt respekt för flyktingarnas mänskliga rättigheter och för folkrätten. Ifrågavarande länder samt Ungern och Österrike uppmanas följa principen om non-refoulement, undvika överdrivet våld vid gränsövervakningen och avstå från diskriminerande praxis. De mänskliga rättigheterna måste beaktas i allt EU företar sig. För att underlätta fördelningen av bördan bör dessutom Dublinsystemet ses över.

Vid aprilsessionen förde församlingen en brådskande debatt angående överenskommelsen mellan EU och Turkiet om placering av asylsökande. Avtalet går ut på att Europa tar emot en flykting för varje asylsökande som återsänds från Grekland till Turkiet. Församlingen uttrycker i rapporten *Läget för flyktingar och migranter efter överenskommelsen mellan EU och Turkiet den 18 mars 2016* (dok.14028) oro över att innehållet i överenskommelsen inte till alla delar motsvarar de människorättsåtaganden som medlemsländerna förbundit sig till. I *resolution 2109* (2016) konstateras att överenskommelsen sätter än större press på Grekland, som har problem när det gäller registreringen av asylsökande och tillgången till mottagningsplatser. Turkiet kan inte anses vara ett sådant säkert tredjeland som avses inom folkrätten, eftersom landet inte garanterar skydd enligt flyktingkonventionen. Grekland måste avstå från slutna mottagningsinrättningar, garantera barnen särbehandling och följa EU-reglerna om mottagning och återsändande. EU måste stödja Grekland och Turkiet, säkerställa att avtalets reciprocitet fullgörs och satsa på familjeåterförening. Turkiet uppmanas dra tillbaka sin reservation till flyktingkonventionen, följa förbudet mot återsändande och säkerställa standardenliga förhållanden för flyktingarna.

Till följd av de stängda gränserna på Balkan och överenskommelsen mellan EU och Turkiet sitter hundratusentals asylsökande fast i Grekland. Församlingen har redan länge diskuterat läget i landet och i den senaste rapporten, *Flyktingar i fara i Grekland* (dok.14082), påpekas att mottagnings- och inkvarteringslokalerna i Grekland är otillräckliga och håller en nivå som strider mot EU:s standarder. Med hänvisning till landets bristfälliga asylsystem och praxisen att förvara asylsökande, inklusive barn, i slutna anläggningar förbjöd Europadomstolen redan 2011 att asylsökande återsänds till Grekland med stöd av Dublinförordningen. De svåra förhållandena har lett till oroligheter, och det finns inga utsikter till förbättringar. Grekland bär en oproportionerligt stor flyktingbörda, vilket i första hand drabbar flyktingarna. I andra hand drabbar det dock också EU. Grekland, EU och EU:s medlemsländer föreläggs rekommendationer som bör följas för att människorättsåtagandena ska fullgöras. I *resolution 2118* (2016) uppmanas de grekiska myndigheterna bl.a. att förbättra mottagningsförhållanden, avstå från ta flyktingar i förvar och att ändra sina regler och sin praxis för tagande i förvar. EU-länderna måste utan dröjsmål utöka sitt stöd till Grekland, verkställa omplaceringsavtalet, främja familjeåterförening, omvärdera överenskommelsen mellan EU och Turkiet och avstå från att återsända flyktingar till Grekland. Det behövs aktuell information om läget.

Rapporten *Harmonisering av skyddet för ensamkommande barn i Europa* (dok.14142) behandlar den flyktingfråga som väckt störst oro hos församlingen. År 2015 ansökte närmare 90 000 ensamkommande barn om asyl i EU, och siffrorna för 2016 ser inte bättre ut. I början av året rapporterade Europol att cirka 10 000 ensamkommande minderåriga asylsökande försvunnit, avsiktligt eller oavsiktligt, och råkat i händerna på utnyttjare. Det verkliga antalet är uppenbarligen större. I *resolution 2136* (2016) påminner församlingen medlemsländerna om deras folkrättsliga skyldighet att ta hand om barn och se till deras bästa. Ensamkommande barn ska i första hand ses som barn, och en företrädare ska utses att övervaka registrerings- och asylprocessen. Allvarliga brister förekommer särskilt i de nationella förfarandena för mottagning, gränsbevakning och stödtjäns-

ter. De problem som invandrarbarnen möter har aktualiserat vidare problem inom behandlingen av barnen i medlemsländerna, däribland i fråga om vårdnaden och fastställandet av barnens ålder. Det behövs ett harmoniserat skydd av minderåriga invandrare på europeisk nivå, och medlemsländerna uppmanas förkorta behandlingstiderna för minderåriga. Fall med ensamkommande barn som försvinner måste utredas omedelbart och grundligt. För att förebygga försvinnanden måste ansvaret smidigt överföras från en myndighet till nästa. Barnens särskilda behov av skydd bör stå i fokus för EU:s asylpolitik. Barn får inte på oskäliga grunder flyttas från ett land till ett annat.

Till följd av flyktingkrisen har rasismen och hatpropagandan tilltagit, vilket allt oftare leder till fysiskt eller psykiskt våld mot invandrare. I rapporten *Väld mot migranter* (dok.14066) konstateras att barn, kvinnor och sexuella minoriteter är särskilt utsatta. En undersökning av läget i Frankrike, Tyskland, Grekland, Italien, Turkiet och Ryssland visar att våld förekommer från såväl myndigheternas som vanliga medborgares och andra migranternas sida. I *resolution 2128* (2016) uppmanar församlingen medlemsländerna att lagstiftningsvägen, exempelvis genom att lagstifta om hatbrott, ingripa mot de grundläggande orsakerna till våldet. Gärningspersonen måste ställas till svars oberoende av offrets status, och stödtjänsterna för offer måste utvecklas. De lokala gemenskaperna måste involveras i kampen mot våld.

Flyktingskap är dock inte alltid förknippat med konflikter. Rapporten *Tvingad till migrantskap* (dok.13983) behandlar migranter som flyr på grund av klimatförändringen eller andra naturkatastrofer. Flykten kan bero på brist på vatten eller mat eller på att möjligheterna till näringsidkande försvunnit. Det beräknas att antalet människor som flyttar av dessa orsaker kommer öka till över 150 miljoner fram till 2050. Klimatexperterna har redan länge varnat för fenomenet, men det finns fortfarande många luckor i det internationella regelverket. Behovet av redskap för att skydda dessa migranternas rättigheter är brådskande. I *resolution 2115* (2016) uppmanas medlemsländerna följa Sveriges och Finlands exempel och tillåta humanitärt skydd (Finland slopade denna skyddsform i april 2016), bevilja offer för miljökatastrofer tillfälligt uppehållstillstånd, uppdatera internationella avtal och avstå från åtgärder som skadar miljön.

Församlingen har också behandlat andra teman som anknyter till migration. I rapporten *Effekterna av den europeiska befolkningsdynamiken på migrationspolitiken* (dok.14143) konstateras att Europarådets medlemsländer har de lägsta nativitetstalen och den äldsta befolkningen i hela världen. Den genomsnittliga nativiteten är 1,5, det vill säga under behövliga 2,1. Befolkningens åldrande försvagar försörjningskvoten, och de unga bör enligt *resolution 2137* (2016) spurras att stanna i sina hemländer. Migration kan vara en lösning på den vikande befolkningsutvecklingen, men den kräver snabb integrering, sysselsättning och utnyttjande av befintlig kompetens. Migrationspolitiken bör läggas om och anpassas till landets befolkningsdynamik. Medlemsländerna bör ändå satsa på nativiteten genom att stödja samordningen av arbete och fritid och tillgången till dagvård. Det är av högsta vikt att stödja att arbetstagarna stannar kvar i arbetslivet, liksom att göra arbetslivet mer lockande. Medlemsländerna bör överväga samarbete med OECD och Internationella migrationsorganisationen IOM.

3.6 Kvinnorna och jämställdheten

Väldet mot kvinnor har i flera års tid utgjort ett av församlingens spetsteman, men ämnet fick under året särskild uppmärksamhet till följd av massantastningen i Köln, Hamburg och på andra orter på nyårsaftonen. Församlingen kräver en grundlig undersökning av händelserna men påminner samtidigt om att det i många medlemsländer fortfarande är vanligt att kvinnor utsätts för våld. Frågan måste därför ständigt aktualiseras och det är av vikt att Istanbulkonventionen omsätts i praktisk handling. Under året behandlades också en rapport om kvinnors politiska deltagande.

Ämne för den brådskande debatten vid januarisessionen var massantastningen av kvinnor på nyårsaftonen. I rapporten *Den senaste tidens attacker mot kvinnor i europeiska städer – behovet av genomgripande åtgärder* (dok.13961) fördömer församlingen allt våld mot kvinnor och understryker vikten av ärlig rapportering i rätt tid för att förebygga spridningen av lögner. Till följd av okunskap utnyttjades förövarnas invandrarbakgrund för rasistiska syften. I *resolution 2093* (2016) påpekar församlingen att våld mot kvinnor alltid är ett brott, oberoende av vem gärningspersonen är. Medlemsländerna

måste satsa på att tillsammans med männen och kvinnorna lyfta fram problemet. Vidare bör medlemsländerna ratificera Istanbulkonventionen, uppmuntra kvinnor att anmäla våld samt säkerställa att jämställdhet och våldsfrihet är en del av varje människas barndom. Våldsfallen måste utredas grundlig, och parlamentarikerna uppmuntras systematiskt fördöma allt slags våld mot kvinnor.

Finland ligger enligt statistiken i täten när det gäller våld mot kvinnor i Europa. Det var en av orsakerna till att Finland 2015, i samband med rapporten *Systematisk insamling av statistik över våldet mot kvinnor* (dok.13988), utsågs till ett av studieobjekten. Den slutliga rapporten behandlades vid ständiga utskottets möte i mars 2016. Rapporten betonar vikten av att registrera våldsfall och misstankar för att komma åt familjevåldet. Enligt en enkät utförd av EU:s byrå för grundläggande rättigheter har 47 procent av alla finländska kvinnor över 15 år upplevt (sexuellt) våld i nära relationer, samtidigt som endast en tredjedel av nödsamtalen leder till polisutredning. Statistiken från befolkningsundersökningar och från skyddshemmen angående våldsfall stämmer inte överens med polisens uppgifter och de officiella uppgifterna, vilket kan ge en skev bild av fenomenets omfattning och därigenom påverka vilka åtgärder som vidtas. I *resolution 2101* (2016) konstateras att medlemsländerna, enligt Istanbulkonventionen om förebyggande av våld mot kvinnor, är skyldiga att satsa på att ta fram tillförlitliga, jämförbara och specificerade data (i t.ex. Finland framgår inte gärningspersonens relation till offret). Vidare bör samtliga myndigheter samla in data genom standardiserade blanketter. Medlemsländerna ska säkerställa att uppgifterna är jämförbara, harmoniserade och homogena och att myndigheterna definierar familjevåld homogent. Också orsakerna till och följderna av våldet måste registreras, samtidigt som satsningar bör göras på skyddet av offren.

En form av våld mot kvinnor är könsstypning. I rapporten *Kvinnlig könsstypning i Europa* (dok.14135) konstateras det att praxisen grovt kränker kvinnors och flickors rättigheter och har oåterkalleliga följder. Praxisen förekommer i många olika kulturer och religioner och har genom migrationen blivit vanligare också i Europa. Det räcker inte att kriminalisera fenomenet om myndigheterna inte övervakar att lagstiftningen

följs. I *resolution 2135* (2016) efterlyser församlingen upplysning och dialog som omfattar hela samhället inklusive männen. Upplysningen förutsätter internationellt samarbete och biståndsarbete i ursprungsländerna. Förändringen startar inom invandrargemenskaperna och åtgärder krävs såväl av dem som av myndigheterna och det civila samhället. Könsstypningen måste göras känd, fördömas och förbjudas i lag, samtidigt som satsningar måste göras på att övervaka att lagen följs. Offren måste få stöd, och risken att utsättas för könsstypning bör godkännas som en grund för internationellt skydd. Parlamenten måste aktivt främja diskussioner i ämnet. Könsstypning anknyter nära till tvångsäktenskap, ett ämne som bör behandlas i en separat rapport. Istanbulkonventionen kräver kriminalisering av tvångsäktenskap. Finlands delegation i Europarådet 2016 ställde ett skriftligt spørsmål till regeringen i syfte att klargöra varför Finland inte har uppfyllt kravet på kriminalisering.

Försvarsmakten har fått nya uppgifter och det har blivit vanligare med yrkesarméer i Europa. Därmed har också behovet av kvinnliga anställda ökat i försvarsmakten. Också FN:s säkerhetsråds resolution 1325 betonar behovet av att engagera kvinnor i fredsbyggandet och i fredsbevarande insatser. Trots det är och upplevs armén fortsatt som en manlig värld. I rapporten *Kvinnor i försvarsmakten: främjande av jämställdhet och stopp för könsrelaterat våld* (dok.14073) konstateras det att kvinnor beklagansvärt ofta utsätts för trakasserier, våld och diskriminering i försvarsmakterna och att de har små chanser att avancera i karriären. Församlingen påpekar i *resolution 2120* (2016) att de mänskliga rättigheterna måste respekteras i försvarsmaktens inre och yttre verksamhet. Förutom en attitydförändring krävs det satsningar på rekrytering och karriärplanering, så att alla tillförsäkras samma karriärmöjligheter. Försvarsmakten behöver jämställdhetsplaner och bekämpning av (sexuellt) våld, men också starkt ledarskap och upplysnings-, tillsyns- och straffmekanismer. Parlamentarikerna har här en viktig övervakande roll.

I rapporten *Utvärdering av åtgärderna för att öka kvinnors politiska deltagande* (dok.14011) studeras hur åtgärder för att stärka kvinnornas deltagande ökar deras andel i parlamenten. Vid en granskning av medlemsländerna är det bara i Sverige (frivilliga kvoter), Finland och Island

(inga kvoter) samt Spanien (obligatoriska kvoter) där kvinnorna utgör över 40 procent av parlamentsledamöterna. Kvoterna konstateras vara ett sätt att förbättra situationen, men de löser inte problemet i grunden. Jämställdheten i partiernas kandidatuppställning och valsystemets uppbyggnad påverkar situationen, men de bästa resultaten har uppnåtts i länder där kvinnorna har en viktig roll på alla samhällsnivåer och där man är medveten om jämställdhetsfrågorna. I *resolution 2111* (2016) uppmanar församlingen medlemsländerna att öka kvinnornas politiska deltagande genom att lyfta in jämställdhetsprincipen i grundlagen eller vallagen. Vidare bör länderna överväga om kvoter passar in i deras system, uppmuntra partierna till en öppen uppställning av kandidater och vid behov införa sanktioner för handlingar som strider mot jämställdheten. Medlemsländerna bör satsa på åtgärder som stöder och ökar kunskapen om samordningen av familjeliv och arbete. Jämställdheten bör beaktas också i valarbetet. Kvinnornas politiska deltagande är ett ämne som förtjänar att utforskas och statistikföras bättre. Också det civila samhället har en viktig roll i jämställdhetsarbetet.

3.7 Barn och välbefinnande

Barnens rättigheter fick stor synlighet i församlingen under verksamhetsåret. Den ökande ojämlikheten påverkar i synnerhet barnen, och medlemsländerna måste därför säkerställa att alla barn har jämlika förutsättningar. Utslagning och orättvis behandling i unga år tenderar att hänga kvar också i vuxen ålder. Det kan leda till att det uppstår en hel generation av utsatta människor. Därför måste barnvänlighet och barnets bästa alltid sättas i centrum. Församlingen har också debatterat frågor kring folkhälsa och välfärd.

Enligt folkrätten har alla barn rätt till medborgarskap. Utan medborgarskap kan inte barnets alla mänskliga rättigheter tillgodoses. I rapporten *Behovet av att utrota statslösheten bland barn* (dok.13985) framgår att flertalet av Europas över 600 000 statslösa personer inte skulle vara i den situationen, om staterna hade tillräckliga skyddsmekanismer för att förhindra att statslöshet uppkommer i barndomen. Exempelvis Cypern, Norge, Rumänien och Schweiz saknar all lagstiftning om skydd mot statslöshet, och i många andra länder är skyddsåtgärderna villkorade. I *resolution 2099*

(2016) uppmanar församlingen medlemsländerna att uppdatera den nationella lagstiftningen så att den motsvarar folkrätten. Särskilt nu, under den pågående flyktingkrisen, måste medlemsländerna försäkra sig om att barn som föds på deras mark registreras och beviljas medborgarskap. Vidare bör medlemsländerna göra upp ett åtgärdsprogram för identifiering och bekämpning av statslöshet samt skydda flyktingbarn mot statslöshet.

I en alltmer global värld tar sig de hot barnen utsätts för ständigt nya former. Ett nytt fenomen är *översexualiseringen av barn*. I en rapport om ämnet (dok.14080) beskrivs fenomenet som förtingligande av barn utifrån vuxnas föreställningar. Barnen påverkas till exempel av de sexuella antydningar som kopplas till barn i reklam och underhållning. Det påverkar barnens uppfattning av samhället och av dem själva. Barnen anpassar sig till den bild av dem som medierna och reklamen skapar, vilket påverkar deras självkänsla och utveckling och hur de mår, och kan också förvränga deras bild av sig själva och sina gränser. Det har blivit vanligare att barn skickar nakenbilder och sexmeddelanden. Likaså har barnprostitution ökat. I *resolution 2119* (2016) framhålls föräldrarnas ansvar för sexupplysningen, men för att barnens rättigheter ska tillgodoses krävs också lagstiftningsåtgärder och ansvarsfullhet hos medierna, reklamvärlden och tjänsteproducenterna. Det gäller att såväl samla in information som att informera om ämnet, vilket kräver ett omfattande myndighetssamarbete. Samtidigt krävs satsningar på sexualfostran och mediekompetens. I *rekommendation 2092* (2016) uppmanas ministerkommittén att främja behandlingen av ämnet i sina egna kommittéer och att göra upp en handlingsplan för bekämpning av översexualiseringen av barn.

I rapporten *Tillgång till skola och undervisning för alla barn* (dok.13934) konstateras att alla barn har rätt att gå i skola. Medlemsländerna är skyldiga att säkerställa kvaliteten på utbildningen och att alla barn har samma rätt till utbildning efter grundskolan. Såväl barnen som samhället drar nytta av det, eftersom utbildningen i bästa fall jämnar ut de socioekonomiska skillnaderna och de problem som följer av dem. I *resolution 2097* (2016) uppmanar församlingen medlemsländerna att undanröja hindren för tillgång till skola och utbildning och säkerställa att alla barn får god

utbildning. Medlemsländerna bör identifiera problemområdena och riskgrupperna, satsa på läro- utbildning och underlätta tillgången till förskole- utbildning. Det internationella samarbetet bör byggas ut. För att trygga nivån på utbildningen bör medlemsländerna säkerställa att anslagen för utbildning uppgår till cirka 4–6 procent av bnp eller motsvarande 15–20 procent av den offentliga sektorns investeringar i den nationella utbildningen.

Alla barn har inte samma utgångsläge, och det är inte heller möjligt att uppnå en sådan situation. Samhällsställningen, etnisk bakgrund eller hemort får dock inte påverka barnens tillgång till hälso- och sjukvård. I rapporten *Säkerställande av tillgången till hälso- och sjukvård för alla barn i Europa* (dok.14194) påpekas att den varierande nivån på hälso- och sjukvårdstjänsterna i avgörande grad kan påverka barnets framtidsutsikter. Därför måste medlemsländerna garantera att hälso- och sjukvårdstjänsterna får tillräckliga anslag, att barnen får behövlig tillgång till tjänsterna och att de är universella. I *resolution 2139* (2016) påpekas att medlemsländerna i samråd med familjerna och även skolorna bör satsa på barnvänliga hälso- och sjukvårdstjänster och förebyggande tjänster. Det gäller särskilt medlemsländer där den offentliga hälso- och sjukvården har drabbats av utgiftsnedskärningar. Vidare behövs effektiv statistik, utredningar om vilka faktorer som påverkar hälsan, satsningar på information och på inkludering av barnen samt särskilt stöd för de mest utsatta barnen. Det är angeläget att satsa på mellanstatligt samarbete och effektiva tillsyns- och upplysningsmekanismer så att försummelser kan åtgärdas.

Under redovisningsåret spred sig oron för zika- viruset runtom i världen. Viruset, som sprids av myggor och kan orsaka mikrocefali hos nyfödda barn, är farligt särskilt för gravida kvinnor. Nu- förtiden uppstår pandemier ofta till följd av nya mikrober och det ökande resandet, men också genom avsiktlig (terrordåd) eller oavsiktlig, vårdslös spridning av patogener eller genom epidemier efter naturkatastrofer. I rapporten *Hanteringen av internationella hot mot människors hälsa* (dok.14012) efterlyses en gemensam praxis för att förebygga och bekämpa epidemier på såväl lokal som global nivå. Församlingen konstaterar i *resolution 2114* (2016) att det krävs fungerande metoder och rutiner under WHO:s ledning. Vidare behövs snabbinsatsgrupper för tidig identifiering av epi-

demier så att risken för att de utvecklas till globala pandemier minskar. Medlemsländerna ska säkerställa att det finns resurser, bereda sig inför kriser bland annat genom tillgång till läkemedel och vårdmetoder samt satsa på rättsligt samarbete. För att stärka den grundläggande sjukvården i utvecklingsländerna krävs att alla länder avsätter 0,7 procent av bnp för utvecklingssamarbete.

I rapporten *Invändningar mot ett av Europa- rådet sanktionerat rättsligt instrument för psykiatrisk tvångsvård* (dok.14007) hävdas att det planerade tilläggsprotokollet till konventionen om biomedicin (Oviedokonventionen) inte är förenligt med FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Den tvångsvård i samband med funktionsnedsättning som avses i utkastet till tilläggsprotokoll är enligt rapporten diskriminerande. I stället för att ta fram ett rättsligt instrument bör man överväga alternativ till tvångsvård. Europarådet måste försäkra sig om att de konventioner rådet stöder respekterar de mänskliga rättigheterna och i *rekommendation 2091* (2016) ombeds ministerkommittén uppmana den bioetiska kommittén att dra tillbaka utkastet till tilläggsprotokoll och i stället fokusera på att hitta alternativ till tvångsvård.

Flera miljoner européer dör eller skadas allvarligt i trafikolyckor varje år, trots den välutvecklade infrastrukturen. Enligt rapporten *Trafiksäkerheten i Europa som en prioritet för den offentliga hälso- och sjukvården* (dok.14081) är dödsoffren oftast unga män eller personer över 75 år som färdas på landsväg. Situationen sätter press på hälsovårdssystemet, och trafiken påverkar folkhälsan. I *resolution 2129* (2016) föreslår församlingen långsiktiga planer och samordnade insatser i syfte att höja trafiksäkerheten. Medlemsländerna måste satsa på lagstiftningsändringar, riskanalyser, myndighetssamarbete, förbättringar av vägnätet och obligatorisk användning av hjälm och bilbälte. Vidare bör räddningsväsendets system och innehåll i körkortsutbildningen uppdateras.

Också rapporten *Forskningen i och utnyttjandet av okonventionella kolväten i Europa* (dok.14196) tar upp hälsofrågor som väcker oro. Församlingen uttrycker sin oro över hur skifferolja och skiffergas producerad genom hydraulisk spräckning påverkar dricksvattnet, luftkvaliteten och den lokala miljön. Det behövs därför klara regler och lagstiftning som skyddar miljön

och uppmuntrar till rena energiformer. *Resolution 2140* (2016) innehåller dels villkor som bör uppfyllas i samband med hydraulisk spräckning, dels förslag angående rena energialternativ. Församlingen rekommenderar medlemsländerna att också i samband med frihandelsavtal ta hänsyn till skyldigheterna enligt klimatkonventionen.

3.8 Kultur och idrott

Hög arbetslöshet, marginalisering och utsiktslöshet kombinerat med den rädsla som springer ur den samhälleliga oron har lett till att de västerländska demokratierna befinner sig i kris. Den allmänna osäkerheten har lett till främlingsfientlighet och antidemokratiska tendenser som prövar samhällsfreden. Församlingen lyfte under året därför fram kulturens betydelse som inspirationskälla för människan och humanismen. Kulturen stärker det civila samhället, som i sin tur gynnar demokratiska värden och förebygger ett hatiskt klimat. Kulturen måste ses som en ekonomisk möjlighet. Också idrotten är viktig i ansträngningarna för att stärka samhällsdeltagandet och samhörigheten.

I rapporten *Kultur och demokrati* (dok.14070) konstateras att kulturen stöder den demokratiska utvecklingen, den sociala sammanhållningen och den ekonomiska tillväxten, eftersom den inspirerar människor att genom deltagandet återuppliva och förnya samhället. Dessutom skänker kulturen trygghet och säkerhet i osäkra tider. Medlemsländer som brottas med ekonomiska svårigheter har dock skurit ned på kulturutbudet, trots att de tvärtom borde utöka det så att kulturen når alla socioekonomiska grupper. I *resolution 2123* (2016) uppmanar församlingen medlemsländerna att inom samtliga politikområden från utrikespolitiken till socialpolitiken väga in de kulturella aspekterna. Medlemsländerna bör satsa på kulturundervisning, särskilt på det lokala planet. Kulturunderstöden bör hålla samma nivå som stöden till andra projekt som gynnar ekonomin. Medlemsländerna bör erbjuda alla lika möjligheter att delta i kulturlivet, säkerställa en kulturell mångfald och stärka kulturutövarnas roll. Kultur och demokrati kunde tas upp som tema för något av Europarådets kommande demokratiforum. I *rekommendation 2093* (2016) uppmanas ministerkommittén utnyttja aktörer inom Europarådet för att integrera kulturaspekten i organisationens

verksamhet. Ministerkommittén uppmanas också stärka samarbetet med EU i kulturfrågor.

Pluralistiska samhällen hör framtiden till, vilket kräver åtgärder i medlemsländerna. I rapporten *Utbildningsrelaterade och kulturella nätverk bland invandrargemenskaper* (dok.14069) föreslås att migrantorganisationer i olika länder utnyttjas i situationer där individer är osäkra över sin egen identitet. Migrantorganisationerna bör ses som brobyggare mellan ursprungslandet och det nya landet; många invandrare har förlorat kontakten till sina rötter men ändå inte lyckats etablera sig i det nya hemlandet. I *resolution 2124* (2016) betonas i synnerhet samarbetet med icke-statliga organisationer, eftersom de redan i dag står till hjälp vid integrationen av invandrare. De hjälper bland annat med jobbsökning, boende, kulturell förståelse och skapandet av en samhörighetskänsla. Medlemsländerna bör i samarbete med organisationerna hitta åtgärder som främjar gemenskapen och motverkar marginalisering, vilket förutsätter god kännedom om invandrargemenskaperna i medlemsländerna. Bosättningsländerna bör skapa samarbetsplattformar och finansieringskanaler för verksamheten. Ursprungsländer bör i sin tur bygga upp starka partnerskap exempelvis med skolor och överväga möjligheterna att inrätta högnivåbyråer för diasporaverksamheten. Migrantorganisationerna bör ges stöd för att skapa en europeisk plattform för datainsamling och statistik.

Rapporten *Främjande av kulturellt samarbete mellan städer* (dok.13995) lyfter fram städernas roll för demokratin, välfärden och den regionala stabiliteten. Det är i hög grad i städerna som de kulturella, sociala och tekniska innovationerna uppstår. Städerna bör därför samarbeta också på ett globalt plan. I en tid där människan fjärrar sig från politiken och de statliga organen är samarbete mellan städer ett sätt att utan någon byråkratisk börda lyfta fram tankar och idéer. Samarbetet inom kultursektorn är särskilt viktigt. Sparåtgärder begränsar de lokala myndigheternas möjligheter att utveckla de internationella relationerna. Därför uppmanar församlingen i *resolution 2117* (2016) medlemsländerna att stödja städerna och uppmuntra städernas aktörer till samarbete. Det demokratiska arbete som sker på gräsrotsnivå är nämligen till fördel för staten och bidrar till ökad välfärd. Ekonomiskt samarbete stärker också de sociala rättigheterna. De europeiska städerna och

lokala myndigheterna bör satsa på samarbete och gemensamma strategier. Europarådets kommunkongress utför ett viktigt arbete. Europarådet bör i samråd med EU och Unesco lyfta fram stads-samarbetets bästa metoder för utveckling av demokratin.

Rapporten *Europas bibliotek och museer i en tid av förändringar* (dok.13984) anknyter till samma ämne. I rapporten konstateras att biblioteken och museerna har en viktig roll i människornas liv, eftersom de erbjuder möjlighet till reflektion, gynnar möten och skapar broar mellan generationerna. Med hänsyn till den ekonomiska utvecklingen är det ett viktigt perspektiv, och därför måste det nedskärningstryck som kulturinstitutionerna utsätts för bedömas utifrån en granskning av strävandena att bredda utbudet och modernisera verksamheten. I *resolution 2100* (2016) uppmanas medlemsländerna säkerställa att biblioteken och museerna får tillräckliga resurser och stödtjänster. Vidare krävs satsningar på ledarskap och kompetensutveckling, alternativa finansieringsmodeller, nätverksbildning och digitala lösningar. Det lyckas bäst om institutionerna också har rätt att själva samla in medel.

Församlingen har redan länge studerat demokratin ur ett idrottsligt perspektiv. I den senaste rapporten, *Idrott för alla: en bro till jämlikhet, integration och social inkludering* (dok.14127), framhålls idrottens sammanhållande aspekt. Idrotten skapar en samhörighet som kan bidra till minskad marginalisering, smidigare integration och ökad jämlikhet. I *resolution 2131* (2016) understryker församlingen att medlemsländerna bör notera och erkänna att idrotten kan bidra till uppnåendet av andra mål, exempelvis i anknytning till hälsa, samhörighet och jämlikhet. Idrottens strukturer bör utnyttjas i ungdomsarbetet och utbildningen. Samarbetet med idrotts- och motionsföreningar måste stärkas. Vidare bör medlemsländerna fästa uppmärksamhet vid jämställdhet, kulturell mångfald och integration. Medlemsländerna uppmanas ansluta sig till Europarådets partsavtal om idrottsfrågor (EPAS) och arbeta för temat "idrott för alla". Diskriminering inom idrotten måste stävjas genom effektiva tillsynsmekanismer.

Uppföljning av medlemsförpliktelserna och åtagandena

4.1 Allmänt

Församlingens granskningsutskottet har i uppgift att bedöma hur medlemsländerna uppfyller sina medlemsåtaganden. Utskottet inrättades 1997 och har gjort upp rapporter om samtliga länder som anslutit sig till Europarådet sedan 1990. Av dessa finns Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Moldavien, Ryssland, Serbien och Ukraina fortfarande på granskningslistan. Fyra länder (Bulgarien, Makedonien, Montenegro och Turkiet) är föremål för mindre omfattande granskning (s.k. post-monitoring).

För varje land utses två rapportörer. Granskningsutskottet arbetade på rapporter om alla länder som fanns på listan under årets lopp, men rapporten om Turkiet var den enda som togs upp vid en session. Läget i fråga om Azerbajdzjan, Ryssland, Serbien, Turkiet och Ukraina redovisas nedan. Utskottet arbetar bakom lyckta dörrar och upprättar årligen en generell rapport över observationer och metodik inom granskningen.

Rapportörerna för Armenien, Bosnien och Hercegovina respektive Moldavien besökte de berörda länderna under året. Rapportörerna för Georgien, Montenegro och Makedonien deltog i övervakningen av parlamentsvalen under slutet av året. Församlingen har efter 2000 inte längre granskat hur Bulgarien uppfyller sina åtaganden men bevakar de demokratiska reformerna i form av en uppföljande dialog. En av rapportörerna besökte EU-kommissionen i mars och Sofia i juni. Bulgarien innehade ordförandeskapet i ministerkommittén från november 2015 till maj 2016. Det var presidentval i Bulgarien på hösten 2016 och parlamentsvalet infaller 2017.

Även om Rysslands delegation inte var närvarande under året anser granskningsutskottet att Ryssland fortsatt ska finnas upptaget på arbetslistan

och utskottet har ett flertal gånger diskuterat relationerna till landet.

I juni godkände dessutom presidiet ett initiativ som ålägger utskottet att utarbeta en rapport om de demokratiska institutionerna i Polen. Den nya polska regeringens förslag till lagändringar om övervakningen av massmedier och om författningsdomstolen väckte reaktioner både i Europarådet och i EU. Granskningsutskottet ordnade ett diskussionsmöte med den polska delegationen den 25 januari 2016 och beslutade begära Venedigkommissionens åsikt om lagstiftningen om grundlagen. Vid följande möte i mars diskuterades kommissionens yttrande. I juni utsåg utskottet de rapportörer som skulle upprätta en rapport om läget i Polen. Polens president deltog i ministerkommitténs möte i november. En expertgrupp från Venedigkommissionen besökte Polen på hösten inom ramen för EU-mekanismen för rättsstatsprincipen.

På senare år har det diskuterats hur den parlamentariska granskningen fungerar och hur jämlik den är. Debatten bottnar i utvecklingstrenderna och det långsamma fullgörandet av medlemsåtaganden i vissa länder som inte längre omfattas av granskning och i vissa så kallade gamla medlemsländer. År 2014 antog församlingen *resolution 2018*, där den kräver periodiska rapporter också om sådana länder som inte är föremål för egentlig granskning. Granskningsutskottet genomför granskningen i alfabetisk ordning och kommer med en särskild rapport om varje land. Den slutliga rapporten ingår i granskningsutskottets årliga lägesrapport (Progress report of the Assembly's monitoring procedure). Under 2016 var rapporter om Finland, Danmark, Frankrike, Tjeckien och Tyskland under arbete.

Granskningsutskottet utarbetade den periodiska rapporten om Finland i samråd med Finlands delegation i Europarådet. Rapporten bygger på

slutsatser som Europarådets olika övervakningsorgan lagt fram om Finland. Det fanns möjlighet att kommentera slutsatserna. En begäran om yttrande sändes till de berörda ministerierna och till utskotten i riksdagen. Den finländska delegationen såg det som viktigt att skriva in ett avsnitt om våld mot kvinnor, eftersom det är det allvarligaste människorättsproblemet i Finland och det inte alls nämndes i rapportutkastet. Granskningsutskottets lägesrapport, som ingår i rapporten om Finland, kommer att tas upp under januarisessionen 2017.

År 2015 ändrades granskningsutskottets uppgifter på så sätt att det inrättades ett underutskott som behandlar konflikter mellan Europarådets medlemsländer (Sub Committee on Conflicts between Council of Europe Member States). Underutskottet arbetar bakom lyckta dörrar och dokumenten delas inte ut till några andra än utskottsmedlemmarna. I utskottet ingår en företrädare för varje land där det pågår en gränsöverskridande konflikt, alltså Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Moldavien, Ryssland, Turkiet och Ukraina, plus ordförandena för politiska utskottet, juridiska utskottet och de politiska grupperingarna. Det finns inga ersättare i underutskottet, som sammanträdde fyra gånger.

Under arbetet med landrapporterna besöker rapportörerna de berörda länderna och ordnar diskussionsmöten med ländernas representanter och Europarådets expertorgan. Ordförandena för tre olika expertorgan presenterade sig under året.

Venedigkommissionen, som består av grundlagsexperten, är grundad 1990 och utgör en viktig samarbetspartner för granskningsutskottet. Kommissionen har 60 medlemmar som kommer från nästan alla medlemsländer och från länder utanför Europa (bland annat USA, Peru, Korea), plus observatörer (inklusive EU). Finland representeras av professor Kaarlo Tuori, som har varit med i arbetet kring rapporter om bland annat Azerbajdzjan, Ryssland, Turkiet, Ungern och Ukraina. Kommissionen kommer med yttranden på begäran av församlingen, utskotten, ministerkommittén, regeringar och internationella organisationer. Under året yttrade sig kommissionen bland annat om juridiken kring undantagstillståndet i Frankrike, den behörighet som den ryska författningsdomstolen fått att utvärdera grundlagsenligheten hos domar som utfärdats av

internationella domstolar, ändringen av strafflagen i Turkiet och grundlagsändringarna i Polen. Utöver landrapporter upprättar kommissionen också tematiska rapporter. Dessa har berört läget inom rättsväsendet och förhållandet mellan opposition och majoritet i parlamenten.

Greco är Europarådets organ mot korruption. Det inrättades 1999 och omfattar alla medlemsländer samt Vitryssland och USA. Korruption är ett hot mot demokratin och Europarådets värdegrund. Följderna är i bred omfattning märkbara i samhället och politiken. Grecos budskap är att korruption ska stoppas genom förebyggande åtgärder och genom att fallen undersöks och kriminella straffas.

Moneyval, som inrättades 1997, motarbetar penningtvätt och finansiering av terrorism. Moneyval upprättar landrapporter som tar upp problem med penningtvätt och finansiering av terrorism.

4.2 Valövervakning

Ett villkor för medlemskap i Europarådet är att medlemsländerna ordnar fria och rättvisa val. Valövervakning gör det möjligt att övervaka att det här villkoret uppfylls. Församlingen övervakade val för första gången när Grekland blev medlem på nytt 1974, och valövervakningen blev systematisk 1989. Valövervakningen ingår i granskningsprocessen och den genomförs i regel i de länder som omfattas av granskning eller uppföljande dialog samt i de länder som är demokratipartners. Valövervakningen bygger på en inbjudan. Därefter fattar byrån beslut om medverkan i valövervakningen och om dess omfattning samt tillsätter en valövervakningsdelegation. Ordföranden för delegationen upprättar en rapport om valövervakningen, som lämnas till byrån och tas med i lägesrapporten. Valövervakningen genomförs i regel i samråd mellan Odihr och de parlamentariska församlingarna i OSSE och Nato samt Europaparlamentet.

Under redovisningsåret övervakade församlingen parlamentsvalen i Kazakstan, Serbien, Vitryssland, Jordanien, Marocko, Georgien, Montenegro och Makedonien samt presidentvalet i Moldavien. Dessutom övervakades folkomröstningen om grundlagen i Azerbajdzjan. Församlingen fick inte någon inbjudan att övervaka dumavalet i Ryssland.

Det förtida parlamentsvalet i Kazakstan den 20 mars 2016

I Kazakstan hölls förtida parlamentsval den 20 mars 2016. Valdagen var enligt valövervakarna lugn och valförrättningen lyckades bra i tekniskt hänseende. Trots detta begick valfunktionärerna fel och handlade inkorrekt på ett sätt som visar att vägen till demokratiska val fortfarande är lång. Bristerna i vallagstiftningen bör åtgärdas, till exempel den höga röstspärren på 7 procent, förbudet mot valallianser och den ensidiga sammansättningen i valnämnderna. Dessutom bör landet slopa den praxis som leder till att valresultatet inte nödvändigtvis avspeglas i mandatfördelningen. Det är välkommet att det finns planer på en reform av vallagen 2017. Reformen bör genomföras i samråd med Venedigkommissionen. Valkampanjerna var lama. För att få liv i dem behövs det äkta konkurrens och ett pluralistiskt partisystem. För närvarande finns det bara ett enda parti i parlamentet. Medierna är jämförelsevis fria men koncentrerar sig på det regerande partiet. Europarådets medverkan i valövervakningen bäddar för fortsatt samarbete med landet framför allt kring utvecklingen av vallagstiftningen.

Parlamentsvalet i Georgien den 8 oktober 2016

Det var parlamentsval i Georgien den 8 oktober 2016. Bedömningen av valet var positiv, fastän valkampanjerna skuggades av våldsamheter. Kampanjerna bedömdes vara fria men intensiva. Valdagen var inledningsvis lugn, men stämningen blev intensivare under dagens lopp och det förekom våldsamheter. Vallagen ger en bra utgångspunkt för demokratiska val och centralvalnämnden arbetar professionellt. Inga grova försök till valfusk observerades. Medierna är mångskiftande och har förbättrat sin valrapportering. Kandidaterna fick synlighet i medierna på varierande sätt, även om vissa medier verkade favorisera specifika kandidater. Koalitionen "den georgiska drömmen", som segrade i valet 2012 och deltog i ett fredligt maktskifte, blev omvald med stor majoritet. I rapporten uttrycks en förhoppning att valen i Georgien fortsatt kommer att utvecklas positivt.

Parlamentsvalet i Montenegro den 16 oktober 2016

Parlamentsvalet i Montenegro den 16 oktober 2016 hölls i en anda av äkta konkurrens. Premiärministerpartiet DPS blev omvald med 41,1 pro-

cent av rösterna. Valet förrättades i enlighet med den nya vallagen, som till stor del är förenlig med internationella standarder. Det höga valdeltagandet (73,33 %) vittnade om att medborgarna hade förtroende för valet. Valkampanjerna var livliga till den grad att det förekom gräl. Valdagen var lugn och valförrättningen gick bra. Ett problem är ändå fortfarande att villkoren för kandidatur är för stränga. Exempelvis krävs det att kandidaten ska ha bott i landet i minst två år före valet. Dessutom måste lagstiftningen om valfinansiering ses över. Centralvalnämndens verksamhet var öppen för insyn, men bristen på erfarenhet och kompetens visade sig i form av procedurfel. Medierna är allsidiga men inte tillräckligt analytiska.

Presidentvalet i Moldavien den 30 oktober och 13 november 2016

Den första omgången i presidentvalet i Moldavien hölls den 30 oktober och den andra omgången inföll den 13 november 2016. Valet stod mellan proryske Igor Dodon och västsinnade Maia Sandu. Dodon fick 52,11 procent av rösterna och avgick således med segern. Valet bedömdes vara öppet och konkurrensen äkta, men debatten var mycket polariserad. Vallagen ger en bra utgångspunkt för demokratiska val och valförrättningen skötes professionellt. Men det finns fortfarande hinder för helt öppna val: förvaltningsresurser missbrukas, det förekommer svartmålning i offentligheten och det brister i mediernas oberoende.

Det förtida parlamentsvalet i Makedonien den 11 december 2016

Det förtida valet i Makedonien var tänkt att infalla den 24 april 2016 men sköts fram eftersom det inte fanns politiska förutsättningar för val till följd av en politisk kris som tillspetsats 2015 efter en avlyssningsskandal. EU och USA förhandlade om ett avtal mellan parterna under loppet av 2015 och nådde samförstånd mot slutet av året. Då inleddes förberedelser inför förtida val, inbegripet ändringar i vallagstiftningen. Till följd av anknytande meningsskiljaktigheter sköts valet fram till den 5 juni 2016, men krisen bröt ut på nytt och då kunde valet inte hållas. Men parterna enades senare och den 31 augusti deklarerade ledarna för de fyra största partierna att det fanns förutsättningar för fria val.

I sin rapport menar valobservatörerna att valet, som hölls den 11 december 2016, var ett viktigt steg på vägen mot en lösning på den politiska krisen som pågått i två år. Det politiska läget inverkade på valförberedelserna, men valprocessen lyckades på det hela taget väl. Centralvalnämnden led trots det av systematiska problem och en politiserad beslutsprocess. Valresultatet var nästan jämnt, men premiärministerpartiets koalition VMRO-DPMNE segrade. Koalitionen fick 51 mandat och SDPM 49. Valdeltagandet var 66,79 procent. Allt gick lugnt till på valdagen, men det var uppenbart att det brast i väljarnas förtroende för de offentliga institutionerna och det politiska systemet. Valkampanjerna skuggades av anklagelser för hot mot väljare, påtryckningar mot tjänstemän, köp av röster och missbruk av förvaltningsresurser. Medierna är mångsidiga men uppdelade mellan de politiska partierna. Kandidaterna fick ändå jämlik synlighet. Journalister klagade på självensur till följd av påtryckningar från de regerande partierna.

4.3 Azerbajdzjan

Församlingen är oroad över den demokratiska utvecklingen i Azerbajdzjan. Både landrapporten 2015 och rapporten om valet var kritiska och kontroversiella. I början av 2016 tillämpade generalsekreterare Jagland ett förfarande enligt artikel 52 i Europakonventionen och utsåg en utredningsgrupp som skulle utvärdera de nationella myndigheternas åtgärder för de mänskliga rättigheterna. Europarådet har nu i flera års tid fast uppmärksamhet vid att det finns politiska fångar i landet. I mars frigavs 148 politiska fångar inklusive Anar Mammadli, som fått rådets människo-rättspris. Azerbajdzjan har dock inte genomfört Europadomstolens beslut om frigivning av azer-människorättsaktivisten Ilgar Mammadov, som suttit fängslad i två år. Därför beslutade ministerkommittén att frågan ska tas upp på varje möte tills beslutet har verkställts. Bulgarien var det enda EU-landet som inte ställde sig bakom förslaget.

Församlingen upprättade ingen rapport om Azerbajdzjan under året, men rapportörer från granskningsutskottet besökte Baku i juni. I september ordnade landet en folkomröstning om ändringar i grundlagen. Församlingen sände ut en mindre delegation för att bevaka folkomröst-

ningen. Till delegationen hörde bland andra utskottets rapportörer Stefan Schennach (Österrike, SOC) och Cezar Florin Preda (Rumänien, EPP). I oktober rapporterade de om sitt besök. Azerbajdzjans justitieminister hade inte möjlighet att komma till något utskottsmöte för att höras. I oktober lade ordföranden för Venedigkommissionen trots det fram kommissionens ståndpunkter i ett yttrande om läget. Där står det att folkomröstningen och innehållet i ändringarna bidrar till att stärka presidentens maktposition och också hotar mötesfriheten. Presidentens ämbetsperiod förlängdes från fem till sju år och presidenten kan utlysa förtida presidentval.

Rapporten *Upptäppade våldsambeter i Nagorno-Karabach och de andra ockuperade områdena i Azerbajdzjan* (dok. 13930) väckte livlig debatt i församlingen och avslogs slutligen efter omröstning. Ett av villkoren för Azerbajdzjans och Armeniens medlemskap i Europarådet var att de gemensamt skulle arbeta för en fredlig lösning på tvisten i Nagorno-Karabach. Konflikten behandlas i en rad landrapporter om båda länderna. Den senaste rapporten går in på utvecklingen mellan maj 2014 och oktober 2015. Armenien var emot rapporten och det anknyttande utkastet till resolution. Många medlemmar ansåg att rapporten var ensidig till fördel för azererna. Rapporten väckte intensiv debatt bland annat därför att rapportören hade besökt Azerbajdzjan men inte Armenien eller Nagorno-Karabach. Församlingen avslog ändå förslaget att återremittera resolutionsutkastet och rapporten till fortsatt behandling i utskottet. Således höll församlingen en allmän debatt om rapporten. Vid den slutgiltiga omröstningen avslogs utkastet till resolution med rösterna 66-70-45. Rapporten är alltså slutbehandlad till denna del.

En annan rapport om landet, *Invånarna i Azerbajdzjans gränsområden lämnas avsiktligt utan vatten* (dok. 13931), antogs i januari. Reservvoaren Sarsangi Jrambar från sovjettiden ligger i Nagorno-Karabach. Dess syfte är att förse invånarna med dricksvatten och bevattningsvatten. Sedan konflikten 1993 har den befunnit sig på armeniskt territorium och varit delvis förstörd. Vattnet i den kan inte användas. Rent vatten är ett kriterium för att de mänskliga rättigheterna ska fullföljas och får inte utnyttjas som politiskt vapen. Mot sin vilja fick rapportören inte tillträde till armeniskt territorium. I en avvikande mening anklagar en

armenisk ledamot rapporten för att vara partisk och framhåller att rapportören trots inbjudan inte besökt landet.

I *resolution 2085* (2016) menar församlingen att Armenien inte vidtagit tillbörliga åtgärder mot föroreningen av vattnet i reservoaren och att föroreningarna och torkan hotar hälsan hos invånarna i Nagorno-Karabach och förstör naturen. Med hänvisning till rekommendationen från Minskgruppen 2014 uppmanar församlingen Armenien och Azerbajdzjan att tillsammans säkra vattenförsörjningen i området. Armenien bör omedelbart dra sig tillbaka från området och upphöra med att utnyttja reservoaren som politiskt vapen. Församlingen uttrycker sitt ogillande över landets ovilja att samarbeta kring rapporten.

4.4 Serbien

Serbien har funnits med på granskningsutskottets arbetslista sedan början av sitt medlemskap. Under 2016 övervakade församlingen det förtida parlamentsvalet i landet i april och bevakade fortsatt medlemsåtagandena. I januari valdes den finländska delegationens ordförande *Maria Guzenina* (sd) till rapportör för Serbien. Den andra rapportören är Samad Seyidov (Azerbajdzjan, EC). Rapportörerna ska bedöma hur Serbien har levt upp till de åtaganden som var villkor för medlemskapet i Europarådet.

I oktober besökte rapportörerna Belgrad. I tre dagar samlade de in material om läget i landet med avseende på demokratin, de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen. Fokus låg på hur rättssystemet fungerar, hur korruption bekämpas och hur medierna garanteras frihet och möjligheter till verksamhet. *Guzenina* och Seyidov träffade bland annat företrädare för olika nationella domstolar, justitieministeriet, åklagarsväsendet, justitieombudsmannens kansli, olika politiska partier och frivilligorganisationer. På programmet stod också möten med talman Gojkovic, vice premiärminister och inrikesminister Stefanovic och kulturminister Vukosavljevic. En rapport kommer sannolikt att behandlas av församlingen under någon session 2017. Föregående landrapport om Serbien antogs 2012.

Den 24 april 2016 övervakade en delegation från församlingen det förtida parlamentsvalet i Serbien. Det var det tredje parlamentsvalet i Ser-

bien på sex år. Den sittande premiärministern Aleksandar Vučić blev som väntat omvald. Valet visade att Serbien har förutsättningar att ordna demokratiska val och att problemen främst berör valkampanjerna och den diffusa gränsen mellan regering och stat. Mediernas ställning och valfinansieringslagarna bör stärkas. Landet bör ta sig ut ur den onda cirkeln av förtida parlamentsval, vidareutveckla sin vallagstiftning och satsa på att åtgärda de brister som anges i rapporten.

Efter valet lämnade det serbiska parlamentet in fullmakter för en ny delegation i Europarådet till oktobersessionen. Ledamot Alan Meale (Storbritannien, EC) kom med en reservation till den serbiska delegationens sammansättning med hänvisning till en procedurregel (Rule 7a). Enligt regeln ska delegationens sammansättning återspegla de politiska styrkeförhållandena i det nationella parlamentet. Men efter att ha undersökt frågan beslutade utskottet för arbetsordningen, immunitet och institutionella frågor att föreslå ratificering av den serbiska delegationens ackreditering. Ordförande Agramunt fastställde beslutet.

4.5 Turkiet

Turkiet blev Europarädsmedlem 1950 och är därmed nästan stiftande medlem i organisationen. Landet har höjt sin profil i organisationen de senaste åren. I fjol blev landet ett av de sex stora betalande länderna. Följaktligen har landet fått mer inflytande och turkiskan har blivit ett av arbetsspråken. Turkiets roll i flyktingkrisen i Europa har dessutom gett landet ökad politisk tyngd i den internationella politiken.

En uppföljande dialog pågår med Turkiet. Under 2016 talade premiärminister Ahmet Davutoğlu och utrikesminister Mevlüt Çavuşoğlu i församlingen. En rapport om det demokratiska läget i Turkiet antogs och en aktuell debatt ordnades. Statssekreterare Mehmet Tekinarslan vid justitieministeriet och parlamentsledamot Osman Baydemir, före detta borgmästare i Diyarbakir, deltog i ett diskussionsmöte som ordnades av granskningsutskottet i mars. Där behandlades läget i den sydöstra delen av Turkiet och den aktuella situationen i fredsprocessen.

Premiärminister Davutoğlu talade vid april-sessionen. Talet var långt och handlade om den lyckade hanteringen av flyktingkrisen i Turkiet.

Davutoğlu framhöll att landet sätter en ära i att ha dörrarna öppna för syrier. Det har inte förekommit extremism trots det stora antalet flyktingar. Det är förvånande att syrier blir så dåligt bemötta i Europa. Davutoğlu menade att alla terroristorganisationer är lika onda. Stöd till den kurdiska organisationen PKK är detsamma som stöd till IS. Bekämpningen av terrorism kräver internationellt samarbete. Premiärministern talade också för en lösning på konflikterna på Krim, i Azerbajdzjan, Abchazien, Sydossetien och på Cypern. Han betonade att Turkiet har tillit till Europarådet och dess värderingar och att landet därför har ökat sin medverkan. AKP-partiet har gjort mycket för demokratin och rättsstaten med målet att en ny liberal grundlag ska införas i landet. Trots hoten mot landet har Turkiet utfäst sig att genomföra reformer och menar att dessa kommer att leda till visumfrihet med EU. Efter talet fanns det tid bara för ett fåtal frågor. Därför hann man inte gå in på någon kritisk analys av läget i landet.

Vid junisessionen antog församlingen en rapport om *De demokratiska institutionernas verksamhet i Turkiet* (dok. 14078). Rapportörerna iakttog vissa oroväckande trender i den demokratiska utvecklingen i landet under sitt besök i april. Presidentvalet 2014 och parlamentsvalet 2015 gick bra i tekniskt avseende och förflöt i huvudsak lugnt, men valkampanjerna kunde inte föras fritt. Den samlade bedömningen var kritisk. Rapporten analyserar säkerhetsläget i området samt effekterna av flyktingkrisen och terrorhotet. Venedigkommissionen har kritiserat kontrollen av internet och utgångsförbudet i den sydöstra delen av landet med åtföljande begränsningar av de mänskliga rättigheterna. Ett ytterligare bekymmer är att strafflagen ändrats och att parlamentsledamöternas åtalskydd upphävts. Yttrandefriheten, mediefriheten och rättsväsendets oberoende är hotade. Om Turkiet ska närma sig EU måste landet genomföra de reformer som tidigare förutsatts. Samverkan mellan Europarådet och EU måste intensifieras.

I *resolution 2121* (2016) står det att begränsningarna av yttrandefriheten, de ökade oroligheterna och kränkningarna av de mänskliga rättigheterna med anknytning till bekämpningen av terrorism hotar den demokratiska utvecklingen i Turkiet. Avbrottet i fredsförhandlingarna har lett till våldsamheter i de kurdiska områdena. Utegångs-

förbudet i området och myndigheternas oproportionerliga bruk av vapenmakt bör upphöra och de påstådda kränkningarna av de mänskliga rättigheterna bör undersökas. Det behöver skapas lugn på politisk väg. Bekämpningen av terrorism bör vara förenlig med människorättsnormerna. Åtalen mot journalister och akademiker med stöd av den nya lagen om terrorism och begränsningarna i användningen av internet kränker yttrandefriheten och mediefriheten. Kritik mot regeringen och presidenten leder till oproportionerliga rättshandlingar. Villkoren för oppositionens företrädare är hotade efter att den parlamentariska immuniteten upphävts. Den statliga kontrollen över rättsväsendet och de nya lagändringarna som begränsar individens rättigheter försvagar rättsstaten. Församlingen uppmanar regeringen att avhålla sig från inblandning i rättsprocesser. Den uppföljande dialogen med Turkiet fortsätter.

Statskupsförsöket i juli och de turkiska myndigheternas kraftiga motattacker lyfte debatten till en ny nivå. Församlingens ordförande Pedro Agramunt (Spanien, EPP) uttalade sig den 17 juli 2016 och fördömde försöket till statskupp. Generalsekreterare Jagland träffade Turkiets politiska ledning i Ankara genast i augusti och rapporterade till ministerkommittén. Agramunt och Estlands utrikesminister Kaljurand, som var ordförande i ministerkommittén, besökte landet i början av augusti (vid olika tillfällen). Turkiets utrikesminister Çavuşoğlu deltog i ministerkommitténs möte den 7 september 2016.

Europarådets människorättskommissionär Nils Muižnieks besökte Ankara i slutet av september och publicerade en rapport där han undersökte de straffrättsliga följderna av undantagstillståndet i Turkiet. I oktober publicerade Muižnieks en promemoria med analys av undantagstillståndet. Statskupsförsöket fördöms entydigt och målet bör vara att snarast återinföra normaltillstånd.

Venedigkommissionen har yttrat sig om bland annat ändringarna i strafflagen, kontrollen av internet, utgångsförbudet i den sydöstra delen av landet med åtföljande begränsningar av de mänskliga rättigheterna och ändringen av konstitutionen som innebar att den parlamentariska immuniteten slopades. Kommissionen arbetar också på ett yttrande om åtgärderna under pågående undantagstillstånd efter försöket till statskupp.

Det föll sig naturligt att församlingen höll en aktuell debatt om läget i Turkiet vid sin oktobersession. Redan före oktobersessionen hade det bland medlemsländerna väckts flera initiativ med allvarlig kritik mot de turkiska myndigheternas åtgärder och med förslag till motåtgärder. Arbetet med att utforma de här initiativen fortsätter 2017.

Under aktuella debatter behandlas ingen rapport eller resolution. Före debatten hölls ett tal av Turkiets utrikesminister Mevlüt Çavuşoğlu. Han var ordförande i församlingen 2009–2010. I sitt tal framhöll han att medlemskapet i Europarådet har varit ett oersättligt stöd för den demokratiska utvecklingen i Turkiet. Beslutet att bli en av de främsta finansörerna vittnar om detta. Fientlighet, rasism och olösta konflikter hotar de gemensamma värderingarna. Om man fjärrar sig från värderingarna leder det till terrorism som är ett hot mot alla och som Turkiet har lidit mycket av. Enligt utrikesministern var statskupsförsöket en stor chock, men tillsammans kan man klara sig ur den. Undantagstillståndet utlystes för att skydda allmänheten. Landet kämpar mot terrorismen på många fronter. PKK och IS har olika bakgrund, men båda är trots det terroristorganisationer. IS representerar inte islam. Också flyktingkrisen är en utmaning för Turkiet och landet har dragit sitt strå till stacken. Alla måste medverka i att lindra nöden bland flyktingarna. Förhoppningen är att hitta en bestående lösning på Cyprenfrågan.

I november antog granskningsutskottet ett uttalande där det uttrycks en oro över åtgärderna efter statskupsförsöket. Församlingen är särskilt bekymrad över anhängandena av tio parlamentsledamöter, uppsägningarna av tjänstemän, rättssystemets oberoende och ryktena om att återinföra dödsstraffet. Också en tillfällig arbetsgrupp från politiska utskottet besökte Turkiet i november. I ett yttrande efter besöket menade utskottets ordförande Mogens Jensen (Danmark, SOC) att Turkiet har rätt att utreda fallen och straffa de skyldiga men att åtgärderna bör vara förenliga med rättsstatsprincipen. De åtgärder som Turkiet hittills vidtagit strider mot både landets egen grundlag och folkrätten. Därför tänker utskottet föreslå att Turkiet på nytt ska omfattas av granskning. En debatt i frågan ska enligt planerna hållas vid januari-sessionen 2017.

4.6 Ukraina

Ukraina har funnits på församlingens agenda av flera orsaker. Dels bevakar granskningsutskottet hur landet lever upp till sina medlemsåtaganden och genomför de avtalade reformerna, dels bevakar och bedömer utskottet konsekvenserna av annekteringen av Krim och läget i östra Ukraina. Rysslands agerande i Ukraina har omöjliggjort Rysslands medverkan i församlingens verksamhet.

Generalsekreterare Thorbjörn Jagland utsåg mot slutet av 2015 Gérard Stoudmann till sitt särskilda sändebud. Stoudmann besökte Ukraina, inklusive Krim och Kiev, och Moskva i januari 2016. Hans rapport om människorättsläget på Krim publicerades i april (SG/Inf (2016) rev.). Stoudmanns delegation träffade företrädare för bland annat det civila samhället, minoriteter, religionssamfund och medier under åtta dagar på Krim. Ministerkommittén godkände ett beslut om läget i Ukraina med rösterna 40-2-2 den 27 april 2016.

Sedan januari 2015 har Ukrainas delegation inte kunnat delta fulltalig i församlingens arbete. Nadija Savtjenko, som satt fängslad i Ryssland, valdes in i det ukrainska parlamentet i april 2014 och har varit medlem i Ukrainas delegation sedan januari 2015. Hon fängslades i östra Ukraina i juni 2014, fördes till Ryssland och blev åtalad där. Det internationella samfundet och Europarådet har krävt att hon ska frigges. I mars 2016 antog ministerkommittén en resolution om att Savtjenko måste frigges av humanitära skäl och att Minskavtalet måste genomföras.

Savtjenko var fortfarande fängslad i april 2016, då församlingen diskuterade rapporten *Humanitära bekymmer avseende personer som fängslats under kriget i Ukraina* (dok.14015). I anslutning till sessionen ordnade politiska utskottet och juridiska utskottet ett gemensamt diskussionsmöte om de politiska och människorättsrelaterade orosmomenten i konflikten i östra Ukraina. I mötet deltog människorättskommissionären Muižnieks och generalsekreterarens särskilda sändebud för Ukraina Christos Giakoumopoulos.

I rapporten står det att hundratals ukrainska soldater och civila enligt uppgift har blivit fängslade eller kidnappade efter att Ryssland annekterat Krim och krigsoperationerna inletts i Luhansk

och Donetsk. Det är svårt att få tillgång till exakta siffror, eftersom släktingarna ofta inte vågar anmäla fallen till de ukrainska myndigheterna. De fängslade uppges bli utsatta för omänskliga förhållanden och få lida av tortyr, förnedring, tvångsarbete och andra former av våld. Rapporten analyserar hur en av de viktigaste delarna i Minskavtalet uppfyllts: fångutväxling och frigivning av gisslan och olagligt anhållna personer. I *resolution 2112* (2016) uppmanar församlingen alla medlemsländer att uppställa sanktioner mot de personer som varit delaktiga i kidnappningar, anhållningar och domar i fråga om ukrainare som blivit falskt anklagade och fängslade. Ukraina uppmanas att undersöka fallen och straffa de personer som gjort sig skyldiga till olagliga anhållningar. Församlingen tror inte att tvisten om dem som blivit kidnappade under Rysslands krigsoperationer kan lösas om inte alla parter verkligen utfäster sig att få ett slut på kriget. Därför uppmanas Ukraina, Ryssland och separatisterna att upphöra med alla krigsoperationer i östra Ukraina och omedelbart verkställa Minskavtalet. Ryssland bör frige alla ukrainare som fängslats på politiska grunder i Ryssland och på Krim. Behoven hos de frigivna och deras familjer ska ägnas särskild uppmärksamhet. De ukrainska myndigheterna uppmanas att lösa tvisterna kring medicinskt, juridiskt och socialt stöd till dem. Staten bör också erbjuda de fängslades familjer ekonomiskt stöd. Den internationella humanitära rätten samt rättigheterna och skyldigheterna med avseende på krigsfångar och skydd av civila måste respekteras. Parterna måste garantera att de internationella humanitära organisationerna får tillträde till de fängslade.

Rådets ministerkommitté har ett program för samarbete med Ukraina. I *rekommendation 2090* (2016) uppmanar församlingen ministerkommittén att satsa på psykologiskt stöd till offren och underlätta möjligheterna för Europeiska kommittén mot tortyr CPT att övervaka förhållandena i fängelserna, både i Ryssland och i Ukraina inklusive Krim och de ockuperade områdena i Ukraina.

Nadija Savtjenko frigavs i maj 2016 och därefter har hon deltagit i församlingens sessioner. Hon är medlem i utskottet för migration, flyktingar och fördrivna personer.

I oktober behandlade församlingen två rapporter om Ukraina. I rapporten *De politiska kon-*

sekvenserna av Rysslands aggressioner mot Ukraina (dok.14130) påpekas det att församlingen och ministerkommittén har fördömt kränkningarna av Ukrainas territoriella integritet. Trots sanktionerna mot Ryssland fortsätter ockupationen av Krim och människorättsläget har blivit sämre. Rapporten går in på utvecklingen på Krim, de inrikespolitiska konsekvenserna av krisen och reformbehoven bland annat inom rättsväsendet. Dessutom behandlas krisens geopolitiska dimensioner i bredare bemärkelse och dess konsekvenser för församlingens verksamhet (dvs. Rysslands frånvaro). Rapportören noterar att krisen är en följd av dels EU:s, dels Rysslands inställning till utvecklingen i forna Sovjet och att den har spridit sig till östra Ukraina och Donbassområdet. Krisen i östra Ukraina har hittills krävt 9 000 dödsoffer och 21 500 sårade och den hotar att bli utdragen. Dessutom har relationerna mellan stormakterna tillspetsats och motståndet mot Ryssland ökat samtidigt som Ryssland har befäst sin Asienpolitik. En politisk lösning kräver att Ryssland deltar och att Minskprocessen fortsätter. Attacker utifrån kan hindras och fred återinföras bara om Ukraina blir demokratiskt. Det förutsätter starka demokratiska institutioner och strukturer.

I *resolution 2132* (2016) fördömer församlingen Rysslands olagliga ockupation av Krim, kränkningarna av den territoriella integriteten och de därav följande människorättskränkningarna. Ryssland måste dra tillbaka sina trupper från östra Ukraina. Åtal måste väckas mot dem som gjort sig skyldiga till krigsförbrytelser och människorättskränkningar. Dumavalet i Krim strider mot de internationella standarderna för val. Lokalvalen i Donbass måste följa ukrainsk lagstiftning och de internationella valstandarderna. Församlingen fördömer också inskränkningarna i OSSE:s särskilda granskningsmissions rörelsefrihet. Det försämrade säkerhetsläget och våldsamheterna i östra Ukraina äventyrar genomförandet av Minskavtalet. Ukraina måste gå vidare med de demokratiska reformerna, säkerställa mediefriheten och effektivare bekämpa korruptionen utifrån Venedigkommissionens rekommendationer. Krisen har gett tydliga ekonomiska konsekvenser i såväl Ukraina som Ryssland och övriga Europa. Det internationella samfundet måste fortsätta med påtryckningarna mot Ryssland ända tills Ukrainas territoriella integritet återställts. Parlamen-

tarikerna beklagar Rysslands beslut att avbryta diskussionerna med församlingen. Församlingen är å sin sida redo att fortsätta dialogen och hoppas på samma vilja också hos Ryssland. Församlingen håller fortsatt läget under uppsikt och återkommer till ärendet senast i oktober 2017, vid behov redan tidigare.

I rapporten *Rättsmedel mot människorättskränkningar i ukrainska områden som står utom den ukrainska regeringens kontroll* (dok.14139) hänvisas till olika redogörelser för människorättsituationen i Krim, Donetsk och Luhansk som lämnats av Europarådets människorättskommissionär, EU, OSSE:s mission i Ukraina, FN:s granskningsmission i Ukraina och medborgarorganisationer. Människorättskränkningarna och den förkastliga behandlingen av människorättsförsvarare och minoriteter fortsätter. I det rådande läget är det inte möjligt att ordna fria val, vilket gör att Minskavtalet inte kan uppfyllas och att åtal inte kan väckas för brott mot vapenvilan. Efter att Ukraina förlorat kontrollen över områdena och de ryskstödda separatisterna utlyst republikerna Luhansk och Donetsk, är Ryssland enligt folkrätten ansvarigt för att människorättsåtagandena efterlevs. Europadomstolen har tagit emot 3 400 klagomål. För att domstolen ska kunna behandla ärendet måste dock alla tillämpliga rättsinstanser i hemlandet ha prövat fallet. Eftersom de domstolar som tillsatts av de myndigheter som *de facto* kontrollerar områdena, får befolkningen inte tillgång till rättsskydd. Båda parternas myndigheter har skyldighet att utreda människorättskränkningar. Genom en lagändring i Ukraina 2013 har Internationella brottmålsdomstolen (ICC) rätt att undersöka krigsförbrytelser i landet, trots att landet ännu inte ratificerat ICC-fördraget. Att utreda det rättsliga ansvaret och rättsskyddsfrågan är en komplicerad process, eftersom man samtidigt måste beakta den faktiska situationen i områdena.

I *resolution 2133* (2016) konstateras att människorättsläget i Krim, Donetsk och Luhansk är alarmerande och att befolkningen inte har tillgång till effektivt rättsskydd. "Myndigheterna" i de ryskstödda republikerna Donetsk och Luhansk har inte erkänts på internationell nivå och är inte heller förenliga med folkrätten eller ukrainsk lag. Ryssland, som kontrollerar de ockuperade områdena, har ansvaret för skyddet av befolkningen, också på Krimhalvön. Flera internationella orga-

nisationer, däribland OSSE:s särskilda granskningsmission, har vittnat om människorättskränkningar i Krim och Donbass. Krimtatarerna är särskilt utsatta. Minskavtalet förutsätter fria val, men under de rådande förhållandena går det inte att ordna på det sätt Europadomstolen förutsätter. Samtliga parter förutsätts delta i brottsutredningen av nedskjutningen av flygplanet MH17.

4.7 Ryssland

I februari 2016 hade det gått 20 år sedan Ryssland anslöt sig till Europarådet. Det ryska parlamentets delegater har dock inte deltagit i församlingen sedan april 2014 (se berättelserna för 2014 och 2015). Läget förändrades inte under 2016, men det har förts en dialog på ledningsnivå. Församlingens ordförande Agramunt gästade i maj OSS-ländernas parlamentariska församling i S:t Petersburg och i juni den parlamentariska församlingen för ekonomiskt samarbete kring Svarta havet (Pabsec). I samband med båda sessionerna träffade han dumans ordförande Narysjkin och det federala rådets ordförande Valentina Matvienko samt den ryska delegationens ordförande Alexej Pusjkov. Narysjkin är ordförande i parlamentariska församlingen för OSS-länderna och Matvienko ordförande för Pabsec. Agramunt och ordförandena för församlingens fem politiska grupperingar besökte Moskva i september. Dessutom samtalade Agramunt med Matvienko under Europarådsländernas talmanskonferens i Strasbourg den 14 september.

I protest mot den ryska ockupationen av Krimhalvön och Rysslands agerande i östra Ukraina beslutade församlingen för första gången i april 2014 att begränsa den ryska parlamentarikerdelegationens deltagande i församlingens arbete. Församlingen vidmakthöll beslutet i januari 2015. Den ryska delegationen meddelade efter båda besluten att den inte kommer att delta i församlingens verksamhet så länge den har endast begränsade rättigheter. I januari 2016 meddelade ordförandena i duman och det federala rådet i ett gemensamt brev att Ryssland inte kommer att lägga fram den ryska delegationens fullmakter för år 2016. Församlingen fick inte heller någon inbjudan att övervaka dumavalet i september 2016.

Trots det ryska beslutet att inte delta i församlingens arbete anser granskningsutskottet att Ryssland fortsatt kvarstår på utskottets arbets-

lista och kommer därför att följa utvecklingen också i fortsättningen. Utskottet påminner om att granskningen grundar sig på Rysslands medlemsåtaganden och att ingen part ensidigt kan besluta om att granskningen ska upphöra. Efter utskottets möte i oktober publicerades en promemoria om hur de ryska demokratiska institutionerna fungerar. Utskottet ger uttryck för en allvarlig oro för att demokratin försvagas bland annat på grund av behandlingen av representanter för oppositionen, människorättsaktivister och medborgarorganisationer. Ryssland har inte tillåtit utskottets rapportörer Theodora Bakoyannis (Grekland, EPP) och Liliane Maury Pasquier (Schweiz, SOC) att fullgöra granskningsuppdraget genom att besöka Ryssland. Granskningsutskottet ordnade i oktober en hearing med representanter för ryska icke-statliga organisationer. Närvarande var Aleksander Tjerkasov (Memorial Human Rights Centre), Rachel Denber (Human Rights Watch) och John Dalhuisen (Amnesty International). Efter mötet publicerade utskottet den tidigare nämnda promemorian om de ryska demokratiska institutionerna.

Församlingens senaste ställningstagande återges i *resolution 2132* (2016). Där konstateras att Ryssland kan delta i församlingens verksamhet utan begränsningar när de villkor som uppställts i tidigare resolutioner har uppfyllts.

Venedigkommissionen publicerade i juni ett kritiskt yttrande om den ändring av den ryska grundlagen som ger landets författningsdomstol rätt att avgöra huruvida beslut och domar i internationella människorättsorgan, inklusive Europadomstolen, är förenliga med den ryska konstitutionen. I juni färdigställdes dessutom ett yttrande om den ryska lagen om utländska och internationella icke-önskvärda organisationer.

Rysslands beslut att inte delta i församlingens arbete 2016 har inte påverkat landets medverkan i ministerkommittén. Ryssland är fortsatt en av Europarådets sex största bidragsgivare. Dess andel av den totala budgeten (442 255 900 euro) är 32,8 miljoner euro.

Församlingens externa relationer

Församlingens externa relationer omfattar samarbete med demokratipartnerländer, observatörer och andra länder som inte är medlemmar i Europarådet samt med internationella organisationer.

5.1 Demokratipartnerskap

Församlingen fastställde år 2009 kriterierna för demokratipartnerskap. År 2011 beviljades Marocko och Palestina status som demokratipartner, år 2014 Kirgizistan och år 2016 Jordanien.

Jordanien

Talmännen i de båda kamrarna i Jordaniens parlament lämnade i juli 2013 in *Jordaniens parlaments ansökan om att få status som demokratipartner till den parlamentariska församlingen*. Församlingen godkände i januari en rapport (dok.13936) i ärendet. I rapporten granskades det politiska läget och reformerna i Jordanien utifrån villkoren för ett demokratipartnerskap. Församlingen beviljade Jordanien status som demokratipartner.

Kung Abdullah II är statsöverhuvud i den konstitutionella monarkin, som blev självständig 1946. Kungen har omfattande juridiska befogenheter och verkställande makt. Han utser statsministern och ledamöterna i parlamentets överhus. Ledamöterna i underhuset utses genom val. Efter 2010 har landet genomfört ett flertal reformer som motsvarar Europarådets kriterier. Jordaniens kung initierade ett reformprogram som ledde till ändringar i grundlagen och till att maktförhållandena mellan kungen, parlamentet och regeringen justerades. Vidare inrättades en oavhängig författningsdomstol och en centralvalnämnd. Reformerna har delvis genomförts i samråd med Europarådet. Europarådet och EU har dessutom understött projekt för utveckling av rättssystemet och för en effektivare bekämpning av korruption, penningtvätt och nätbrottslighet. Rapporten understryker också behovet av att främja jämställdheten och barnens rättigheter

samt bekämpa våld mot kvinnor. Syrienkrisen har hämmat den ekonomiska utvecklingen i landet. Jordanien har åtta miljoner invånare och två miljoner flyktingar från Syrien, Egypten, Jemen och Libanon. Landet utgörs till 80 procent av öken.

Genom *resolution 2086* (2016) beviljar församlingen Jordanien status som demokratipartner och förutsätter att landet går vidare med reformprogrammet, vilket båda kamrarnas talmän förbundit sig till. Parlamentets ställning bör också stärkas genom ändringar av grundlagen och annan lagstiftning. En lag om politiska partier som antogs 2015 lägger grunden för ett flerpartisystem, men valsystemet och den lokala och regionala förvaltningen måste vidareutvecklas. Förbättringar krävs också i fråga om rättsväsendets oavhängighet, jämställdheten och bekämpningen av korruption och diskriminering. Församlingen kräver vidare att moratoriet för avrättningar förlängs och att strafflagen ändras. Det är också viktigt att ändra vallagen. Jordanien måste tillträda Europarådets centrala konventioner. Uppföljningsrapporter ska göras vartannat år.

Församlingen sände en delegation för att övervaka parlamentsvalet i Jordanien den 20 september 2016. Ledamot *Anne Kalmari* (c) deltog för den finländska delegationens del i observationsuppdraget. Också Europeiska unionen övervakade valet.

I det år 2013 tillsatta tvåkammarparlamentet satt representanter för åtta block, men de tillhörde inga egentliga politiska partier. I september 2016 ordnades förtida val. Parlamentsval var ursprungligen utlyst till januari 2017, men medborgarnas missnöje med regeringen, och särskilt dess skötsel av ekonomin, fick kungen att reagera. Han upplöste parlamentet i maj 2016. Enligt konstitutionen ska nytt val förrättas senast fyra månader efter att parlamentet upplösts.

Enligt observatörernas preliminära bedömningar förlöpte valet bra, trots att vallagen och

valsättet hade ändrats så sent som tidigare samma år. De största problemen anknöt dock uttryckligen till tolkningen av vallagen. Till exempel måste bestämmelserna om kampanjarbetet förtydligas, eftersom observatörerna lade märke till att kampanjerna fortsatte även på valdagen och ända fram till vallokalerna. Valdagen var lugn, men lokalt förekom oroligheter och till och med våld med dödlig utgång. Vid de jordanska valen är partierna i minoritet. Väljarna röstar ofta med utgångspunkt i stamkulturen. Det nya, proportionella valsättet var avsett att motverka detta, och det lyckades delvis. Den nuvarande valkretsindelningen leder dock till att städerna är underrepresenterade och landsbygden överrepresenterad i parlamentet. Rösträkningen förflöt utan problem och observatörerna välkomnade systemet med att säkra öppenheten med hjälp av videokamera. Smärre brister i tabelluppställningen noterades. Valhemligheten respekterades berömligt. Röstningsmetoden bör tas under övervägande, eftersom de häften som nu användes inte är de mest praktiska röstsedlar.

Listvalen har också bidragit till en mångsidigare kandidatlista, och i en del områden ställde muslimer och kristna upp kandidater på en gemensam lista. Muslimska brödraskapets parti Islamic Action Front (IAF) avslutade sin valbojkott och fick 15 platser.

Rekordmånga kvinnor, hela 20, blev invalda i parlamentet. Det var ett överraskande resultat, trots att 252 kvinnliga kandidater var uppställda. År 2003 infördes en kvinnokvot (15 platser), vilket bidragit till att jordanierna i ökad utsträckning godkänner kvinnor som beslutsfattare. De kvinnliga ledamöterna har främjat jämställdheten mellan könen. Det ytterst låga valdeltagandet (36 %) visar dock att jordanierna inte orkade uppbåda något större intresse för valet. Många var trötta på det svåra ekonomiska läget och upplevde att parlamentet inte får något till stånd.

Palestina

I april diskuterade församlingen rapporten *Utvärdering av det palestinska lagstiftande rådets demokratipartnerskap* (dok.14002). I rapporten granskas utvecklingen i Palestina och i vilken grad det nationella rådet (PNC) fullgjort de åtaganden som avtalades 2011. Palestinierna har till fullo utnyttjat möjligheten att delta i Europarådets

verksamhet. Det har i sin tur gett rådet tillgång till information om den politiska utvecklingen i Palestina. Däremot har Europarådets expertis inte kunnat utnyttjas för att i praktiken genomföra demokratiska reformer i de palestinska områdena.

Västbanken är allmänt taget en fri och pluralistisk region. De icke-statliga organisationerna är starka och det råder pressfrihet, även om det rapporterats att journalister trakasserats av säkerhetsstyrkorna. Gaza saknar däremot pressfrihet. De intervjuade palestinska källorna var oroade över det ökande våldet särskilt i närheten av moskén Al Aqsa. Församlingen noterade strävandena att inkludera kvinnorna i politiken och det offentliga livet, bekämpa könsdiskriminering och öka jämställdheten mellan könen, men uttryckte också oro över rapporter som säger att våldet mot kvinnor fortsatt är ett allvarligt problem. Domstolarna i Gaza faller fortfarande dödsdomar och Hamas har fortsatt med olagliga avrättningar.

Församlingen upprepar sitt stöd för tvåstatslösningen och ett slut på Israels ockupation av palestinskt territorium samt fördömer det pågående byggandet av olagliga kolonier. PNC måste reformeras för att kunna kallas ett demokratiskt valt organ, och det lagstiftande rådet (PLC) har inte kunnat fullgöra sin lagstiftande funktion. De icke-statliga organisationerna har uttryckt oro över att makten koncentreras hos presidenten. Parlamentsval och presidentval borde ha hållits för länge sedan men har ännu inte utlysts. En stor del av palestinerna deltog inte i det föregående valet 2006, så de ledamöter som då utsågs kan inte anses representera dagens väljarkår. Europa bör ha beredskap att erkänna valresultatet och att åta sig en större roll i regionen. De unga har större tro på framtiden, men förändringarna sker alltför långsamt. Ungdomsarbetslösheten är uppe i 30 procent. Såväl kvinno- som ungdomsorganisationer har klagat på brister i politikernas kommunikation med medborgarna angående den politiska agendan och uppbyggandet av landet.

I *resolution 2105* (2016) konstaterar församlingen att de reformer som Palestinas status som demokratipartner förutsätter inte har genomförts. Tvisten gällande Västbanken och Gaza samt den israeliska ockupationen förhindrar demokratiska reformer, och förhandlingarna har inte gått framåt nämnvärt. Parlaments- och presidentval bör ordnas utan dröjsmål. Samtidigt måste Palestina

stärka det nationella rådets roll som demokratiskt valt organ samt det lagstiftande rådets roll. Domstolarna i Gaza måste upphöra med att fälla dödsdomar. Den palestinska delegationens aktivitet uppskattas, men Palestina måste arbeta mer aktivt för att genomföra reformerna i samråd med Europarådets organ.

Marocko

Marocko har haft status som demokratipartner till Europarådet sedan 2011. Den senaste rapporten om partnerskapet behandlades 2015. Församlingen övervakade parlamentsvalet i Marocko den 7 oktober 2016.

Statsminister Abdelilah Benkiranes parti vann valet och fick 125 platser i parlamentet. På andra plats kom PAM med 102 platser. Läget inför valet var spänt, men observatörerna fick en positiv bild av genomförandet. Valförrättningen sköttes professionellt och processen var transparent. Den nya vallagstiftningen fungerar, även om det fortfarande finns vissa brister. I frågor om fortsatta ändringar i vallagstiftningen bör Marocko vända sig till Venedigkommissionen. Genom den nya vallagen ställdes också fler kvinnor upp på kandidatlistorna. Den positiva utvecklingen välkomnades, även om den bestämmelse som ökade kvinnornas andel fogades till lagen tämligen sent. Det låga valdeltagandet (43 %) är ett stort orosmoment och församlingen anser att partierna bör offentliggöra sina program tidigare. Andelen ogiltiga proteströster var nästan 10 procent. Vidare bör landet skapa klarare rutiner för valregistreringen. Det förekom anklagelser om valfusk, men observatörerna kunde inte upptäcka några faktiska oegentligheter. Marocko bör enligt församlingen överväga att inrätta en centralvalnämnd.

5.2 Vitryssland

Europarådets samarbete med Vitryssland utgår från att landet så småningom ska kunna ansluta sig till organisationen. För närvarande fokuserar Europarådet på att bidra till att stärka demokratin, rättsstatsprincipen och respekten för de mänskliga rättigheterna i Vitryssland. Landet har tillträtt tio av Europarådets konventioner och deltar i ett flertal mellanstatliga kommittéer. President Lukasjenko har de senaste åren strävat efter att närma sig Europa. Ett tecken på det är att han frigav ett

antal politiska fångar före presidentvalet förra året. Det ledde till att EU hävde de sanktioner som ställts upp mot Vitryssland.

Det största hindret mot närmare relationer mellan Europarådet och Vitryssland är att landet fortfarande tillämpar dödsstraff. Vitryssland är det enda landet i Europa där dödsstraff är i kraft. Under 2016 verkställdes hela fem dödsdomar. Församlingens rapportör för Vitryssland Andrea Rigoni (Italien, ALDE) fördömde avrättningarna och konstaterade att rätten till liv är en fundamental mänsklig rättighet. Relationerna till Europarådet förbättras åtminstone inte av att landet kränker den rätten. Avrättningarna visar att landet inte gjort några framsteg när det gäller att avskaffa dödsstraffet. Det ger ingen god bild av Vitrysslands vilja att utvecklas i fråga om de mänskliga rättigheterna. Landets konstitution tillåter ett moratorium för verkställande av dödsstraff och landet bör utan dröjsmål utnyttja den möjligheten.

Församlingen fick ingen inbjudan att övervaka parlamentsvalet 2012, men i samband med parlamentsvalet den 11 september 2016 var läget ett annat. I Europarådets observationsrapport konstateras att valförrättningen i sig gick tekniskt bra men att det fortfarande finns stora brister i valsystemet och vallagen. Det hindrar genomförandet av fria val. Vallagen begränsar de politiska rättigheterna och yttrandefriheten, och mediemiljön är partisk. Valrörelsen var blek och näst intill osynlig. Valdeltagandet på 74,32 procent var det lägsta på 25 år. Valnämnden arbetade effektivt men dock inte opartiskt. Valdagen var lugn. Val är dock inte begränsat enbart till valdagen och väljarna hade ingen genuin möjlighet att fritt välja kandidat. De två representanterna för oppositionen blev invalda eftersom Lukasjenka lät det ske. Tidvis förekom allvarliga brister i rösträkningen och tabelluppställningen. För att kunna anses som ett demokratiskt land krävs genomgripande reformer av vallagen och valsättet.

5.3 Kosovo

Församlingens samarbete med Kosovo tog ett steg framåt under 2016, men det finns ännu inga utsikter för ett medlemskap. Kosovo är medlem i Venedigkommissionen och i Europarådets utvecklingsbank. Serbien har motsatt sig att Kosovo

beviljas medlemskap i bland annat Unesco. En konstruktiv dialog mellan Serbien och Kosovo är en förutsättning för att länderna ska kunna integreras närmare med det europeiska samfundet.

Kosovo blev självständigt 2008 efter att tidigare ha varit en provins i republiken Serbien. Vid utgången av 2016 hade 34 av Europarådets 47 medlemsländer erkänt Kosovo (Finland 2008). Europarådet intog en neutral ställning efter landets självständighetsförklaring. Formellt hör Kosovo inte till Europarådet, men dialogen med de kosovanska myndigheterna har intensifierats. Kosovo är inte heller medlem i OSSE.

I januari diskuterades rapporten *Läget i Kosovo och Europarådets roll* (dok.13939). Rapporten granskar hur de demokratiska institutionerna har utvecklats, situationen i fråga om de mänskliga rättigheterna och minoriteternas ställning. Rapportörerna konstaterar att inrikespolitiska tvister och bristen på konstruktiv dialog mellan de politiska motståndarna har bromsat upp lagstiftningsreformerna. I *resolution 2094 (2016)* föreslår församlingen ett flertal konkreta åtgärder för att bland annat stärka rättsstatsprincipen, utrota korruptionen på alla förvaltningsnivåer och minska arbetslösheten. Oron för fortsatta tvister mellan de etniska grupperna är påtaglig, och församlingen menar att myndigheterna måste fördöma våldshandlingar. Församlingen förutsätter effektivare åtgärder för att stärka förtroendet mellan olika befolkningsgrupper. Likaså måste lagstiftningen mot diskriminering ses över. Större satsningar måste göras på att få till stånd en konstruktiv politisk dialog mellan regeringspartierna och oppositionen. EU:s projekt för att stärka dialogen mellan Kosovo och Serbien välkomnas. UNMIK:s samarbete med bland andra Interpol och Europol måste byggas ut. Församlingen menar dessutom att Kosovo bör effektivisera samarbetet med Europarådets organ och institutioner, däribland Venedigkommissionen, kommittén mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT), expertgruppen för bekämpande av människohandel (GRETA) och expertkommittén för minoritetsspråkstadgan.

Församlingen beslutade intensifiera dialogen med en delegation tillsatt av parlamentet i Kosovo. Delegationen bör ha representanter för såväl majoriteten som oppositionen och minori-

tetsgrupper. De nya bestämmelserna träder i kraft i början av 2017.

5.4 Internationella organisationer

OECD

Församlingen utgör ett forum för parlamentarer från alla OECD-länder, och det politiska utskottet gör vartannat år upp en rapport om OECD:s verksamhet. Rapporten behandlas vid en "utvidgad församling". Det betyder att också Japan, som är observatör vid Europarådets ministerkommitté, samt Kanada och Mexiko, som är observatörer vid församlingen, deltar i sessionen. Vid den utvidgade församlingen 2016 diskuterades OECD:s egen årsredovisning, som presenterades av organisationens vice ordförande Mari Kiviniemi. Redovisningen inkluderade en översikt över det globala ekonomiska läget och går särskilt in på hur produktiviteten kan höjas utan att ojämlikheten samtidigt ökar. Det kräver rättvisa skattesystem och utrotning av korruptionen. Tillväxtmålen måste vara socialt och miljömässigt hållbara. OECD har 35 medlemsländer, varav de nyaste är Lettland, Litauen, Kroatien och Colombia. Rysslands anslutningsprocess lades på is i augusti 2014. Sedan 2008 har OECD ordnat parlamentariska dagar (OECD Parliamentary Days). Temat för 2016 var parti- och valfinansiering.

Europeiska unionen

Samarbetet mellan Europarådet och Europeiska unionen har långa anor. I början av 1990-talet deltog organisationernas ordförande och generalsekreterare i samarbetet, men sedan 2007 har arbetet styrts av ett s.k. samförståndsavtal (Memorandum of Understanding). Över hälften av Europarådets 47 medlemsländer ingår också i Europeiska unionen. EU:s ständiga representant i Strasbourg är finländaren Jari Vilén. EU bidrar till Europarådets budget med cirka 6 procent. Anslutningen av EU till Europakonventionen har beretts i många år, men frågan gick inte framåt under 2016.

Europeiska unionens ordförande Jean-Claude Juncker höll ett anförande vid delsessionen i april. Juncker hänvisade till den rapport om samarbetet mellan EU och Europarådet som han lade fram 2006. Organisationerna står sida vid sida i arbetet

för de mänskliga rättigheterna, rättsstatsprincipen, stabilitet och social rättvisa. Europadomstolen och EU-domstolen garanterar tillsammans respekten för de mänskliga rättigheterna. Alla länder är skyldiga att verkställa Europadomstolens avgöranden. EU bidrar med medel till projekt som Europarådet genomför också i tredjeländer. Juncker konstaterade också att flyktingkrisen och terrorismen fört med sig nya utmaningar för organisationerna. Det finns dock ingen anledning att frukta flyktingar. Han påpekade att överenskom-

melsen mellan EU och Turkiet lett till att antalet flyktingar som kommit till Grekland via Turkiet har minskat och att mottagningsberedskapen i Turkiet har förbättrats. För att Turkiet ska kunna beviljas visumfrihet krävs dock att de villkor EU ställt upp uppfylls. I kampen mot terrorismen måste samarbetet mellan underrättelsetjänsterna stärkas och gränssamarbetet utvecklas. EU har fortfarande som mål att ansluta sig till Europakonventionen.

FINLANDS DELEGATION I EUROPARÅDET 2016

Ordförande
Maria GUZENINA
(sd)

Vice ordförande
Sirkka-Liisa ANTILA
(c)

OMBUD

Anne KALMARI
(c)

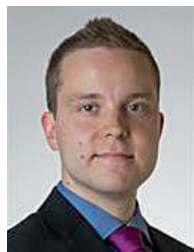

Tom PACKALÉN
(sf)

Jaana PELKONEN
(saml)

SUPPLEANTER

Petri HONKONEN
(c)

Susanna HUOVINEN
(sd)

Anne
LOUHELAINEN
(sf)

Olli-Poika
PARVIAINEN
(Gröna)

Sinuhe
WALLINHEIMO
(saml)

SEKRETARIATET

Gunilla CARLANDER, råd för internationella ärenden,
delegationens sekreterare
Maria FAGERHOLM, sekreterare för internationella ärenden,
delegationens biträdande sekreterare
Katja NOLVI, avdelningssekreterare,
delegationens assistent

FINLANDS DELEGATION I EUROPARÅDET
REPRESENTATION I UTSKOTT OCH UNDERUTSKOTT 2016

Ständiga utskottet <i>Standing Committee</i>	Maria GUZENINA, vice ordförande Sirkka-Liisa ANTTILA, ersättare
Politiska utskottet <i>Committee on Political Affairs and Democracy</i>	Maria GUZENINA, vice ordförande Anne KALMARI, ersättare
Underutskottet för Mellanöstern <i>Sub-Committee on the Middle East</i>	Maria GUZENINA, medlem
Underutskottet för externa relationer <i>Sub-Committee on External Relations</i>	Maria GUZENINA, medlem
Underskottet för relationer med OECD och EBRD <i>Sub-Committee on relations with OECD and EBRD</i>	Anne KALMARI, medlem
Utskottet för juridiska frågor och mänskliga rättigheter <i>Committee on Legal Affairs and Human Rights</i>	Sirkka-Liisa ANTTILA, medlem Tom PACKALÉN, ersättare
Underutskottet för mänskliga rättigheter <i>Sub-Committee on Human Rights</i>	-
Underutskottet för bekämpning av brottslighet och terrorism <i>Sub-Committee on Crime Problems and Fight Against terrorism</i>	Tom PACKALÉN, medlem
Underutskottet för frågor om verkställande av Europadomstolens avgöranden <i>Sub-Committee on the implementation of Strasbourg Court judgements</i>	-
Underutskottet för val av domare till Europadomstolen <i>Sub-Committee on the Election of Judges to the ECHR</i>	-
Utskottet för social- och hälsovårdsfrågor och hållbar utveckling <i>Committee on Social Affairs, Health and Sustainable Development</i>	Anne KALMARI, medlem Anne LOUHELAINEN, ersättare
Underutskottet för den europeiska sociala stadgan <i>Sub-Committee on the European Social Charter</i>	-
Underutskottet för miljö och energi <i>Sub-Committee on Environment and Energy</i>	Anne KALMARI, medlem
Underutskottet för folkhälsa <i>Sub-Committee on Public Health</i>	Anne LOUHELAINEN, medlem

Underutskottet för Europapriset <i>Sub-Committee on Europe Prize</i>	-
Utskottet för migration, flyktingar och fördrivna personer <i>Committee on Migration, Refugees and Displaced persons</i>	Tom PACKALÉN, medlem Susanna HUOVINEN, ersättare
Underutskottet för befolkningsfrågor <i>Sub-Committee on Population</i>	Susanna HUOVINEN, medlem
Underutskottet för integrationsfrågor <i>Sub-Committee on Integration</i>	Susanna HUOVINEN, medlem
Underutskottet för samarbete med utom-europeiska ursprungsländer och transitländer <i>Sub-Committee on Cooperation with non-European Countries of Origin and Transit</i>	Tom PACKALÉN, medlem
Utskottet för kultur, vetenskap, utbildning och media <i>Committee on Culture, Science and Education</i>	Sinuhe WALLINHEIMO, medlem Petri HONKONEN, ersättare
Underutskottet för kulturell mångfald och kulturarv <i>Sub-Committee on Culture, Diversity and Heritage</i>	-
Underutskottet för medier och informationssamhället <i>Sub-Committee on Media and Information Society</i>	Petri HONKONEN, medlem
Underutskottet för utbildning, ungdom och sport <i>Sub-Committee on Education, Youth and Sport</i>	Sinuhe WALLINHEIMO, medlem
Utskottet för jämställdhet och icke-diskriminering <i>Committee on Equality and Non-discrimination</i>	Jaana PELKONEN, medlem Olli-Poika PARVIAINEN, ersättare
Underutskottet för jämställdhet mellan könen <i>Sub-Committee on Gender Equality</i>	Jaana PELKONEN, medlem
Underutskottet för minoriteters rättigheter <i>Sub-Committee on Rights of Minorities</i>	Olli-Poika PARVIAINEN, medlem
Underutskottet för funktionsnedsättning och inkludering <i>Sub-Committee on Disability and Inclusion</i>	Olli-Poika PARVIAINEN, medlem
Utskottet för procedurfrågor <i>Committee on Rules of Procedure and Immunities</i>	-
Utskottet för granskning av medlemsländernas uppfyllande av sina åtaganden <i>Honouring of Obligations and Commitments by Member States</i>	Maria GUZENINA (SOC) Sirkka-Liisa ANTTILA (ALDE)

DOKUMENT GODKÄNDA AV EUROPARÅDETS PARLAMENTARISKA FÖRSAMLING 2016

3.1 Resolutioner

En resolution avser dels ett beslut av församlingen i en fråga som församlingen är behörig att genomföra, dels en ståndpunkt som församlingen företräder och ensam är ansvarig för.

Resolution 2085 (2016)	Invånarna i Azerbajdzjans gränsområden lämnas avsiktligt utan vatten (dok.13931)
Resolution 2086 (2016)	Jordaniens ansökan om status som demokratipartner till PACE (dok.13936)
Resolution 2087 (2016)	Sanktioner mot parlamentariker (dok.13944)
Resolution 2088 (2016)	Medelhavet: Huvudingången för den illegala migrationen (dok.13942)
Resolution 2089 (2016)	Migration och organiserad brottslighet (dok.13941)
Resolution 2090 (2016)	Terroristbekämpning i linje med Europarådets standarder och värden (dok.13958)
Resolution 2091 (2016)	Utländska stridande i Syrien och Irak (dok.13937)
Resolution 2092 (2016)	Om den moldaviska delegationens fullmakter (2016) (dok.13962)
Resolution 2093 (2016)	Den senaste tidens attacker mot kvinnor i europeiska städer – behovet av genomgripande åtgärder (dok.13961)
Resolution 2094 (2016)	Läget i Kosovo och Europarådets roll (dok.13939)
Resolution 2095 (2016)	Stärkt skydd för människorättsförsvarare i Europarådets medlemsländer (dok.13943)
Resolution 2096 (2016)	Hur förhindra olämpliga restriktioner för icke-statliga organisationer i Europa? (dok.13940)
Resolution 2097 (2016)	Tillgång till skola och undervisning för alla barn (dok.13934)
Resolution 2098 (2016)	Korruption inom rättsväsendet och det brådskande behovet av att implementera församlingens förslag (dok.13824)
Resolution 2099 (2016)	Behovet av att utrota statslösheten bland barn (dok.13985)
Resolution 2100 (2016)	Europas bibliotek och museer i en tid av förändringar (dok.13984)
Resolution 2101 (2016)	Systematisk insamling av statistik över våldet mot kvinnor (dok.13988)
Resolution 2102 (2016)	Ändringar i församlingens procedurregler (dok.13986)
Resolution 2103 (2016)	Förebyggande av radikaliserings bland barn och unga genom bekämpning av de underliggande orsakerna (dok.14010)
Resolution 2104 (2016)	En kompetensram för ett demokratiskt medborgarskap (dok.13992)
Resolution 2105 (2016)	Utvärdering av det palestinska nationella rådets demokratipartnerskap (dok.14002)
Resolution 2106 (2016)	Förnyat åtagande i kampen mot antisemitism i Europa (dok.14008)
Resolution 2107 (2016)	Ett kraftfullare europeiskt svar på den syriska flyktingkrisen (dok.14014)
Resolution 2108 (2016)	Flyktingars och migranternas mänskliga rättigheter – situationen på Västra Balkan (dok.14013)
Resolution 2109 (2016)	Läget för flyktingar och migranter efter överenskommelsen mellan EU och Turkiet den 18 mars 2016 (dok.14028)
Resolution 2110 (2016)	Immateriella rättigheter i den digitala eran (dok.14009)
Resolution 2111 (2016)	Utvärdering av åtgärderna för att öka kvinnors politiska deltagande (dok.14011)

Resolution 2112 (2016)	Humanitära bekymmer avseende personer som fångslats under kriget i Ukraina (dok.14015)
Resolution 2113 (2016)	Bryssel efter attackerna: behovet av att åtgärda säkerhetsbristerna och stärka samarbetet inom terrorismbekämpningen (dok.14031)
Resolution 2114 (2016)	Hanteringen av internationella hot mot människors hälsa (dok.14012)
Resolution 2115 (2016)	Tvingad till migrantskap (dok.13983)
Resolution 2116 (2016)	Det brådskande behovet av att förhindra människorättskränkningar i samband med fredliga demonstrationer (dok.14060)
Resolution 2117 (2016)	Främjande av kulturellt samarbete mellan städer (dok.13995)
Resolution 2118 (2016)	Flyktingar i fara i Grekland: utmaningar och risker – ett europeiskt ansvar (dok.14082)
Resolution 2119 (2016)	Översexualiseringen av barn (dok.14080)
Resolution 2120 (2016)	Kvinnor i försvarsmakten: främjande av jämställdhet och stopp för könsrelaterat våld (dok.14073)
Resolution 2121 (2016)	De demokratiska institutionernas verksamhet i Turkiet (dok.14078)
Resolution 2122 (2016)	Administrativt frihetsberövande (dok.14079)
Resolution 2123 (2016)	Kultur och demokrati (dok.14070)
Resolution 2124 (2016)	Utbildningsrelaterade och kulturella nätverk bland invandrargemenskaper (dok.14069)
Resolution 2125 (2016)	Transparens och öppenhet i europeiska institutioner (dok.14075)
Resolution 2126 (2016)	Om mandatet för den parlamentariska församlingens medlemmar (dok.14077)
Resolution 2127 (2016)	Parlamentarisk immunitet: utmaningar mot privilegier och immuniteter för den parlamentariska församlingens medlemmar (dok.14076)
Resolution 2128 (2016)	Våld mot migranter (dok.14066)
Resolution 2129 (2016)	Trafiksäkerheten i Europa som en prioritet för den offentliga hälso- och sjukvården (dok.14081)
Resolution 2130 (2016)	Lärdomarna av Panamadokumentet i fråga om säkerställande av fiskal och social rättvisa (dok.14141)
Resolution 2131 (2016)	Idrott för alla: en bro till jämlikhet, integration och social inkludering (dok.14127)
Resolution 2132 (2016)	Politiska följder av Ukrainakonflikten (dok.14130)
Resolution 2133 (2016)	Rättsmedel mot människorättskränkningar i ukrainska områden som står utom den ukrainska regeringens kontroll (dok.14139)
Resolution 2134 (2106)	Samarbete med Internationella brottmålsdomstolen och förutsättningar för ett konkret och utvidgat åtagande (dok.14136)
Resolution 2135 (2016)	Kvinnlig könsstympning i Europa (dok.14135)
Resolution 2136 (2016)	Harmonisering av skyddet för ensamkommande barn i Europa (dok.14142)
Resolution 2137 (2016)	Effekterna av den europeiska befolkningsdynamiken på migrationspolitiken (dok.14143)
Resolution 2138 (2016)	Läget i Aleppo (dok.14197)
Resolution 2139 (2016)	Säkerställande av tillgången till hälso- och sjukvård för alla barn i Europa (dok.14194)
Resolution 2140 (2016)	Forskningen i och utnyttjandet av okonventionella kolväten i Europa (dok.14196)

3.2 Rekommendationer

Med rekommendation avses ett förslag som församlingen lägger fram inför ministerkommittén och vars genomförande inte hör till församlingen utan till regeringarna.

Rekommendation 2084 (2016)	Utländska stridande i Syrien och Irak (dok.13937)
Rekommendation 2085 (2016)	Stärkt skydd för människorättsförsvarare i Europarådets medlems länder (dok.13943)
Rekommendation 2086 (2016)	Hur förhindra olämpliga restriktioner för icke-statliga organisationer i Europa? (dok.13940)
Rekommendation 2087 (2016)	Korruption inom rättsväsendet och det brådskande behovet av att implementera församlingens förslag (dok.13824)
Rekommendation 2088 (2016)	En kompetensram för ett demokratiskt medborgarskap (dok.13992)
Rekommendation 2089 (2016)	Immaterialrättigheter i den digitala eran (dok.14009)
Rekommendation 2090 (2016)	Humanitära bekymmer avseende personer som fängslats under kriget i Ukraina (dok.14015)
Rekommendation 2091 (2016)	Invändningar mot ett av Europarådet sanktionerat rättsligt instrument för psykiatrisk tvångsvård (dok.14007)
Rekommendation 2092 (2016)	Översexualiseringen av barn (dok.14080)
Rekommendation 2093 (2016)	Kultur och demokrati (dok.14070)
Rekommendation 2094 (2016)	Transparens och öppenhet i europeiska institutioner (dok.14075)
Rekommendation 2095 (2016)	Parlamentarisk immunitet: utmaningar mot privilegier och immuniteter för den parlamentariska församlingens medlemmar (dok.14076)
Rekommendation 2096 (2016)	Läget i Aleppo (dok.14197)

3.3 Yttranden

Yttrande 291 (2016)	Utkast till tilläggsprotokoll till den europeiska landskapskonventionen (dok.13916)
Yttrande 292 (2016)	Utkast till reviderad europeisk konvention om samproduktion av filmverk (dok.13987)

EUROPARÅDETS PARLAMENTARISKA FÖRSAMLINGS GÄSTTALARE ÅR 2016

Statliga gäster

Daniel MITOV, Bulgariens utrikesminister*	25.1.2016
Rosen PLEVNELIEV, Bulgariens president	26.1.2016
Lorella STEFANELLI, statschef i San Marino	27.1.2016
Nicola RENZI, statschef i San Marino	27.1.2016
Ahmet DAVUTOĞLU, Turkiets statsminister	19.4.2016
Heinz FISCHER, Österrikes president	20.4.2016
José Manuel GARCÍA-MARGALLO, Spaniens utrikes- och samarbetsminister	20.4.2016
Daniel MITOV, Bulgariens utrikesminister*	20.4.2016
Giorgi Kvirikashvili, Georgiens statsminister	21.4.2016
Ioannis MOUZALAS, Greklands vice migrationsminister	21.6.2016
Marina KALJURAND, Estlands utrikesminister*	21.6.2016
Taavi RÕIVAS, Estlands statsminister	22.6.2016
Aleksi TSIPRAS, Greklands statsminister	22.6.2016
François HOLLANDE, Frankrikes president	11.10.2016
Jürgen LIGI, Estlands utrikesminister*	11.10.2016
Mevlüt ÇAVUŞOĞLU, Turkiets utrikesminister	12.10.2016
Frank-Walter STEINMEIER, Tysklands utrikesminister	13.10.2016

Företrädare för internationella organisationer och medborgarsamhället

Jean-Claude JUNCKER, ordförande för Europeiska kommissionen	19.4.2016
Mari KIVINIEMI, vice ordförande för Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling OECD	11.10.2016
Thomas BACH, ordförande för Internationella olympiska kommittén	12.10.2016

** I egenskap av ordförande för Europarådets ministerkommitté*

EUROPARÅDETS MEDLEMSSTATER

Stiftande medlemmar (1949)

	Belgien	26.11.1991	Polen
	Danmark	7.5.1992	Bulgarien
	Frankrike	14.5.1993	Estland
	Irland	14.5.1993	Litauen
	Italien	14.5.1993	Slovenien
	Norge	30.6.1993	Tjeckien
	Luxemburg	30.6.1993	Slovakien
	Nederländerna	7.10.1993	Rumänien
	Sverige	10.11.1994	Andorra
	Storbritannien	10.2.1995	Lettland
		13.7.1995	Albanien
9.8.1949	Grekland	13.7.1995	Moldavien
7.3.1950	Island	9.11.1995	Ukraina
13.4.1950	Turkiet	9.11.1995	Makedonien
13.7.1950	Tyskland	28.2.1996	Ryssland
16.4.1956	Österrike	6.11.1996	Kroatien
24.5.1961	Cypern	27.4.1999	Georgien
6.5.1963	Schweiz	25.1.2001	Armenien
29.4.1965	Malta	25.1.2001	Azerbajdzjan
22.9.1976	Portugal	24.4.2002	Bosnien och Hercegovina
24.11.1977	Spanien	3.4.2003	Serbien och Montenegro
23.11.1978	Liechtenstein	6.10.2004	Monaco
16.11.1988	San Marino	6.6.2006	Serbien
5.5.1989	Finland	11.5.2007	Montenegro
6.11.1990	Ungern		

OBSERVATÖRER VID EUROPARÅDETS MINISTERKOMMITTÉ

7.3.1970	Heliga stolen
10.1.1996	USA
29.5.1996	Kanada
20.11.1996	Japan
1.12.1999	Mexiko

OBSERVATÖRER VID EUROPARÅDETS PARLAMENTARISKA FÖRSAMLING

2.12.1957	Israel
28.5.1997	Kanada
4.11.1999	Mexiko

Finlands delegation i Europarådet
FIN-00102 Riksdagen
tfn (+358 9) 4321
fax (+358 9) 432 3529
<http://fakta.eduskunta.fi/fakta>

Europarådets parlamentariska församling
Parliamentary Assembly of the Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://assembly.coe.int/nw/Home-EN.asp>

